

Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler: Kentsel Gerilimleri Azaltmak

Avrupa Raporu N°248 | 29 Ocak 2018

İngilizceden tercüme

Genel Merkez

International Crisis Group

Avenue Louise 149 • 1050 Brussels, Belgium

Tel: +32 2 502 90 38 • Fax: +32 2 502 50 38

brussels@crisisgroup.org

Preventing War. Shaping Peace.

İçindekiler

Yönetici Özeti	i
I. Giriş	1
II. Artan Gerginlik.....	3
A. Kentlerdeki Şiddet Olayları	3
1. Kültürel Farklardan Doğan Gerginlikler.....	3
2. İşgücü Rekabeti ve Etnik Gerilimler	5
B. Kamuoyunun Algısı ve Resmi Söylemler.....	7
1. Merhamet Yorgunluğu	8
2. Çelişkili Mesajlar	9
C. Merkezi Kontrolün Artması.....	10
1. Yerelin Etkisini Yitirmesi	10
2. Toplumsal Güvensizlik.....	11
III. Uzun Vadeli Entegrasyonu Teşvik Etmek.....	14
A. Ekonomik Entegrasyon.....	14
1. Hem Mültecilerin hem Vatandaşların İhtiyaçlarına Odaklanmak.....	14
2. Koşulsuz Yardımdan Şartlı Yardıma Geçiş	15
3. Teşvikler ve Eğitim	16
4. Kayıtlı Ekonomiyi Büyütmek	18
B. Eğitime İlişkin Zorluklar	19
1. Geçici Eğitim Merkezlerinin Aşamalı Olarak Kapatılması	19
2. Sivil Toplumun Rolünün Zayıflaması	21
IV. Sonuç	23
EKLER	
A. Türkiye Haritası.....	24
B. Türkiye'deki Kayıtlı Suriyelilerin Sayısı (2012-2017)	25
C. Kısaltmalar	26
D. Uluslararası Kriz Grubu Hakkında	27
E. 2015 Sonrası Kriz Grubu Avrupa ve Orta Asya Raporları.....	28
F. Kriz Grubu Mütevelli Heyeti	29

Başlıca Konular

Ne değişti? 2016'nın aynı dönemine kıyasla 2017'nin ikinci yarısında, Suriyeli mülteciler ile bağlantılı toplumsal gerginlik olaylarının sayısı yaklaşık üç kat artmıştır. Suriyeliler ile Türkiye vatandaşlarının işgücüne katılım ve sosyal yardımlara erişim alanlarında rekabet içinde olması, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropollerin bazı ilçelerinde Suriyelilere yönelik olumsuz algıyı körüklemektedir.

Neden önemli? Türkiye'de bulunan 3,4 milyondan fazla Suriyeli ülkedeki bazı toplumsal ve siyasi fay hatlarının derinleşmesine yol açtı. 2019 seçimleri yaklaşırken Suriyelilere yönelik olarak toplumda yükselen olumsuz algı, siyasi çekişmenin ana unsurlarından biri haline gelebilir.

Ne yapılmalı? Ankara ve uluslararası partnerleri, bir yandan Suriyelilerin uzun vadeli entegrasyonuna yönelik çalışmalar yürütürken, diğer yandan da Türkiye vatandaşlarının endişe ve şikayetlerini dikkate almalıdır. Suriyeliler ile bağlantılı gerginliklerin yaşandığı ilçelerde yatıştırıcı ve önleyici mekanizmalar geliştirilmelidir.

Yönetici Özeti

Türkiye, son altı yılda 3,4 milyondan fazla Suriyelinin ülkede barınmasına imkan sağlayarak önemli bir sorumluluğu üstlendi. Ancak, özellikle 2017’de Suriyelilere yönelik toplumsal tepkilerin artması ile birlikte kimi yerlerde şiddete dönüşen toplumsal gerginlikler yaşandı. 2016’nın aynı dönemine kıyasla 2017’nin ikinci yarısında, Suriyeli mülteciler ile bağlantılı toplumsal gerginlik ve adli olayların sayısı yaklaşık üç kat arttı. Bu olaylarda 2017 yılında 24’ü Suriyeli olmak üzere en az 35 kişi yaşamını yitirdi. Şiddet olaylarının yaşanma olasılığı yerel halkın Suriyelileri kültürel olarak farklı gördüğü ve kayıt dışı çalışan Suriyeli işçi veya işletme sahipleri ile rekabet etmekte zorlandığı durumlarda daha yüksek. İstanbul, Ankara ve İzmir’de Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı ilçelerde bu durum özellikle dikkat çekmektedir. Yerel halk ayrıca kamu hizmetlerine ve yardımlara erişim konusunda Suriyelilere öncelik verildiğine inanmaktadır. Bu yöndeki kaygı ve endişeler 2019 seçimleri yaklaşırken – özellikle ekonomik büyümenin yavaşlaması ve işsizliğin artması durumunda – siyasi çekişmenin temel unsurlarından biri haline gelebilir. Ankara, bu alanda Türkiye’ye destek veren uluslararası aktörler ile işbirliği içerisinde, bir yandan Suriyelilerin topluma uzun vadeli entegrasyonuna odaklanmalı, diğer yandan da toplumun bu konudaki endişelerini gidermeye çalışmalıdır.

Türkiye toplumunun Suriyeli mültecilere göstermiş olduğu merhamet ve misafirperverlik duygusu yerini endişe ve kaygıya bırakmaya başladı. Özellikle etnik, mezhepsel veya ideolojik olarak dışlanmış olduğunu hisseden toplumsal kesimler aynı zamanda Suriyelilerle işgücü rekabeti algıladığında, gerilim ve olumsuz algı şiddet olaylarına zemin hazırlayabiliyor. Hükümet toplumsal uyumu desteklemeye yönelik çalışmalarına yerel yönetimleri ve sivil toplum kuruluşlarını çoğunlukla dahil etmiyor. Bu durum, yerel ihtiyaçları ve gerilimleri en iyi anlayabilecek aktörlerin, büyük ölçüde karar verme sürecinin dışına itilmesi anlamına geliyor. Belediyelere ve yardım dağıtan kamu kuruluşlarına sağlanan hazine ödenekleri, Suriyeli nüfusuna bakılmaksızın o ilde yaşayan vatandaş sayısına göre belirlendiği için, özellikle Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı ilçelerde kaynaklar yetersiz kalabiliyor. Yetkililerin yaşanan gerilimlerin kimi zaman üzerini örtmesi nihayetinde öfkenin artmasına sebebiyet verebiliyor ve şiddet olaylarının patlak vermesine zemin hazırlayabiliyor.

Hükümet, uluslararası aktörlerin desteğiyle Suriyeli çocuklara eğitim imkanı sağlanması konusunda çok önemli adımlar atmıştır. Buna rağmen, eğitim çağındaki yaklaşık bir milyon Suriyeli çocuktan 370 bin kadarı herhangi bir eğitim müessesesine kayıtlı değildir. Ayrıca, yaklaşık 230 bin çocuk aşamalı olarak kapatılmaya başlanan geçici eğitim merkezlerine (GEM) gitmeye devam etmektedir. Uluslararası aktörler, öğretim kapasitesini artırmaya ve devlet okullarının altyapısını güçlendirmeye yönelik projeleri desteklemeye devam etmelidir. Halihazırda geçici eğitim merkezlerinde çalışan Suriyeli öğretmenler, Suriyeli çocukların okullara uyum sağlamasına ve akranlarına ayak uydurmasına yardımcı olmak amacıyla devlet okullarında “kültürel arabulucu” olarak istihdam edilebilir.

Suriyelilerin kayıtlı ekonomiye entegre edilmesi en çetrefilli konulardan biridir. Türkiye’deki Suriyelilerin büyük kısmı hala Türkçe bilmemektedir ve birçoğu Avrupa’ya gidenlere kıyasla az eğitilmiş ve düşük vasıflıdır. Ocak 2016’dan beri yaklaşık 15 bin

Suriyeliye çalışma izni verilmiştir. 750 ile 950 bin arasındaki Suriyelinin ise kayıt dışı çalıştığı tahmin edilmektedir. Türkiye'deki toplam işgücünün üçte birinin de kayıtdışı çalıştığı göz önünde bulundurulduğunda, bu meselenin kolay bir çözümü olmayacağı aşikardır. Birçok Suriyeli mültecinin öncelikle Türkçe ve iş hayatında kullanabilecekleri temel becerileri öğrenmeye ihtiyacı vardır. Hem Suriyeli hem de Türkiyeli işçilere yönelik – kalkınma planları doğrultusunda ileriye dönük piyasa ihtiyaçlarını göz önünde bulduran – sonuç odaklı mesleki ve işbaşı eğitim programları hazırlanmalıdır. Yetkili merciler Suriyelilerin çalışma izni ve/veya işyeri ruhsatı alma süreçlerini kolaylaştıracak adımlar da atmalıdır.

Suriyeli mültecilerin entegrasyonun zaman alacağı gerçeği ışığında, uzun vadeli yol haritası aşağıdaki adımları içermelidir:

- ❑ Devlet kaynaklarından belediyelere ve yerelde yardım dağıtan kamu kuruluşlarına Suriyeli sayısı dahil edilerek bütçe aktarılmalıdır. Böylece yerel yönetimler Türkiye vatandaşlarına sundukları hizmetlerin niteliğinden ve niceliğinden ödün vermeden mültecilerin ihtiyaçlarını karşılayabilirler.
- ❑ Sosyal uyumu sağlamaya yönelik atılan adımlara ve uygulanan projelere yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları dahil edilmelidir.
- ❑ Toplumun Suriyeli mültecilere yönelik artan endişelerini gidermek için sistemli kamu iletişimine ihtiyaç vardır. Dezenformasyon veya provokasyona mahal vermemek için yetkililer düzenli bilgi paylaşımında bulunmalıdır.
- ❑ Koşulsuz insani yardımlardan ziyade, Suriyelilerin kendilerini idame etmelerini teşvik edecek projelere ağırlık verilmelidir. Fakat elbette dezavantajlı Suriyelilere (örneğin, engelliler veya yaşlılar) koşulsuz insani yardımlar sürdürülmelidir.
- ❑ Hem Suriyeli mültecilere hem de Türkiye vatandaşlarına yönelik mesleki ve işbaşı eğitim programlarının kapasitesi ve etkinliği artırılmalıdır. Bu programlar katılımcılara yerel piyasada karşılığı olan beceriler kazandırmalı ve sektörel kalkınma stratejilerine dayanmalıdır.
- ❑ Kayıt dışı işyerlerine yönelik denetimler arttırılmalıdır. Kayıtlı işyeri açmak isteyen veya mevcut işini büyütme isteyen Suriyeli girişimcilere sermaye ve teknik destek sağlanmalıdır. Mümkün olduğu ölçüde bu destek özellikle Türkiyeli-Suriyeli ortak girişimlere aktarılmalıdır.

Ankara, iki saikle Suriyelilerin uzun vadede entegrasyonuna yönelik strateji geliştirme konusunda isteksiz davranmıştır: i. Şartlar el verdiğinde Suriyelileri ülkelerine dönmelerine teşvik etme opsiyonunu açık tutmak; ii. Suriyelilerin ülkede kalıcı olduğunun kabul edilmesi durumunda toplumdan gelebilecek tepkilerin önünü almak. Bu belirsizlik Suriyelilerin mahallelerinden bir an önce ayrılmasını bekleyen yerel halkı sabırsızlığa sevk etmekte, toplumsal gerginliklere zemin hazırlamaktadır. Yetkililer, mültecilerin geçici olduğuna dair toplumsal beklentiyi daha fazla yükseltmemek için gerçekte çoğunun Türkiye'de kalıcı olduğunu açıkça kabul etmeli; bir yandan kentli Suriyelileri sürdürülebilir şekilde topluma entegre ederken, diğer yandan da Türkiye vatandaşlarının endişe ve şikayetlerini dikkate almalıdır.

İstanbul/Ankara/İzmir/Brüksel, 29 Ocak 2018

Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler: Kentsel Gerilimleri Azaltmak

I. Giriş

Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaştan bu yana 11 milyondan fazla Suriyeli evini terk etmek zorunda kaldı: 6 milyondan fazla kişi ülkesinde yerinden edildi, yaklaşık 5 milyon kişi ise mülteci olarak çoğu komşu ülkelere olmak üzere Suriye dışına kaçtı.¹ Ancak hiçbir ülke bu mağduriyeti yaşayan insanlara Türkiye kadar sahip çıkmadı. 80 milyon nüfusu olan Türkiye, Aralık 2017 itibarıyla (yaklaşık yüzde 46'sı kadın olmak üzere) 3,4 milyon kayıtlı Suriyeli mülteciye ve 300.000-400.000 civarında kayıtlı olmayan Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır.² Ayrıca, Türkiye'de 450.000'den fazla Suriyeli olmayan (genellikle Irak, Afganistan ve İran'dan gelen) mülteci bulunmaktadır.³

Böylesine büyük bir kitleyi entegre etmenin yarattığı zorluklar, halihazırda sosyo-ekonomik gerginlikler ve siyasi tansiyonun yüksek olduğu bir ülkede gerilimi daha da tırmandırmaktadır. Türkiye vatandaşları, işsizliğin yüksek ve nitelikli istihdamın kısıtlı olduğu bir ekonomide işgücü piyasasına erişim konusunda Suriyeliler ile yaşadıkları rekabeti kendi çıkarlarına tehdit olarak görmektedir. Çıkar çatışması algısı özellikle kendilerini uzun yıllardır dışlanmış hisseden kesimlerin ekonomik olarak da Suriyelilerle rekabet yaşadığı ortamlarda keskinleşmektedir. Bu özellikle bazı Kürt kesimler arasında yoğun şekilde gözlenmektedir.

Temmuz 2016'daki darbe girişiminden bu yana yürürlükte olan Olağanüstü Hal, milliyetçi söylem ağır bastıkça ve sivil toplumun hareket alanı kısıtlandıkça etnik ve mezhepsel azınlıkların hoşnutsuzluğunun artmasına sebep olmaktadır. 100.000'den fazla devlet memurunun görevden ihraç edilmesi hem Türkiye vatandaşlarının hem de Suriyeli mültecilerin özellikle eğitim ve sağlık alanındaki ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli kapasitenin insan kaynağı açısından bir süreliğine de olsa yetersiz kalmasına sebep olmuştur.⁴

Ankara'nın İdlib'deki askeri mevcudiyetinin arkasında yatan stratejik hedeflerden bir tanesi yeni bir mülteci akını önlemektir. Rejim yanlısı güçlerin yakın zaman-

¹ "Syria Emergency" [Suriye'deki Acil Durum], BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (www.unhcr.org), b.t.

² Türkiye'de bulunan Suriyeli mültecilerin yaklaşık yüzde 11'inin kaydının bulunmadığı tahmin edilmektedir. İnsani Gelişme Vakfı (İNGEV) ve kamuoyu araştırma şirketi IPSOS tarafından Temmuz 2017'de yayınlanan "Mülteci Hayatlar Monitörü". Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesini coğrafi kısıtlama şartı ile kabul etmiştir. Bu nedenle, Avrupa Konseyi üyesi devletler dışındaki devletlerin vatandaşlarına resmen mülteci statüsü verilmemektedir. Suriyeli mültecilere Türkiye'de kalabilmeleri için geçici koruma sağlanmakta ve bu sayede sağlık, eğitim ve sosyal yardım gibi temel hizmetlere yasal olarak erişmeleri mümkün olmaktadır.

³ Göç Politikaları Kurulu toplantısı sonrası İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun açıklaması, 16 Kasım 2017. Buradan erişilebilir: <http://bit.ly/2nSiJ5Y>.

⁴ Darbe girişiminden bu yana yaklaşık 140.000 devlet memuru görevinden alınmış ve bunlardan yaklaşık 40.000'i müteakip soruşturma sonrasında göreve iade edilmiştir. İçişleri Bakanlığı'nın açıklamalarına göre darbe girişimi sonrasında kamu ve özel sektörden 159.000 kişi gözaltına alınmış ve 47.000 kişi tutuklanmıştır. "İçişleri Bakanı Soylu: 15 Temmuz 2016 tarihinden itibaren 47 bin 523 kişi tutuklandı", Anadolu Ajansı, 17 Aralık 2017.

da İdlib'de Suriyeli muhaliflerin elinde olan bölgelere yönelik saldırıları, 100.000'den fazla sivilin Türkiye sınırı yakınında geçici kamplara sığınmasına neden oldu.⁵ Yetkili makamlar, güvenlik durumu kötüleşirse bölgede bulunan ve sayılarının 2 milyona yakın olduğu tahmin edilen sivillerin çoğunun yerinden edilebileceğinden endişe duyuyor.⁶ Böyle bir durum karşısında Ankara'nın açık kapı politikası uygulaması, kamu hizmetlerinin sunulmasındaki aksaklıklar ve Suriyeli mültecilere yönelik toplumsal tepkilerin artması sebebiyle oldukça zorlaşabilir.

Avrupa Birliği (AB) ile üyelik müzakerelerinde bir süredir somut ilerlemenin kaydedilememesi ve ilişkilerinin bozulması sebebiyle, Türkiye ile AB arasındaki diyalogun temel çerçevesi Mart 2016'da yapılan mülteci anlaşmasına dayanmaktadır. İlişkiler zorlu bir dönemden geçmektedir: Ankara, AB yardımlarının çok yavaş şekilde dağıtıldığından ve bir sürü şarta bağlı olduğundan şikayet ederken, AB ise Türkiye'de bürokrasinin bu kaynakları değerlendirmek ve projeleri etkin bir şekilde hayata geçirmek konusunda hazırlıksız olduğundan yakınmaktadır. Ancak, görüş farklılıklarına rağmen hem AB hem de Türkiye işbirliğini sürdürmenin her iki tarafın da çıkarına olacağı farkındadır.⁷

Kriz Grubu Kasım 2016 tarihli bir raporunda Suriyeli mülteci akınının ülkedeki karmaşık demografik yapı ve siyasi kutuplaşma üzerindeki etkisini inceledi.⁸ Söz konusu raporda, Suriyeli mültecilerin entegrasyonuna yönelik çalışmalar yürüten karar alıcıların, mültecilerin çoğunun büyük ihtimalle uzun vadede Türkiye'de kalacaklarını öngörerek, ülkedeki gerilimi azaltmak için toplumun farklı kesimleri ile diyalog halinde olması gerektiğinin altı çizildi.

Bu rapor ise, İstanbul, Ankara ve İzmir'de mültecilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde yapılan araştırmalara dayanmaktadır. Raporda, mültecilerin sınır bölgelerinden batıdaki şehirlere yerleşmeleri ile ortaya çıkan toplumsal gerilimler yerinde incelenmektedir. Raporda ilk olarak mülteciler ile mahalle sakinleri arasındaki gerilim ve şiddet olaylarına bakılmıştır. Bu konuda oldukça az veri bulunmakta olup çoğu olay kayıtlara geçmemektedir. Ardından rapor, kamuoyu algısı ile hükümetin konuya ilişkin resmi söylemi arasındaki tutarsızlıkları ele almaktadır. Raporun vurguladığı diğer hususlar ise, mahalli girişimlerin toplumsal gerilimi azaltabilme potansiyeli ve yerel karar alıcıların hareket alanının genişletilmesidir.

Rapor son olarak, mültecilerin sosyoekonomik entegrasyonunun, ülkede var olan mezhepsel ve sosyoekonomik farklılıkları derinleştirmeden nasıl sağlanabileceğine odaklanmaktadır. Ayrıca, nefret ve öfkeyi körükleyecek ve şiddet olaylarının artmasına zemin hazırlayabilecek gerilimlerin nasıl azaltılabileceğine dair bir dizi çözüm önerisi sunmaktadır. AB'nin Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin entegrasyonu için ayırması beklenen ilave 3 milyar avroluk ödeneğin hem Suriyelilere hem de Türkiye vatandaşlarına uzun vadede fayda sağlayacak şekilde tahsis edilmesi önemli olacaktır.

⁵ "Assad crackdown on Idlib could trigger a refugee 'catastrophe'" [Esad'ın İdlib'e yönelik saldırıları bir mülteci "felaketi" yaratabilir], *The Guardian*, 13 Ocak 2018.

⁶ "Başbakan Yıldırım'dan 'İdlib'e Yönelik Operasyona' İlişkin Açıklama", *Milliyet*, 10 Ekim 2017.

⁷ AB'ye göre Ocak 2018 sonu itibarıyla 1,78 milyar avro sağlanmış olup, 3 milyar avronun tamamı için sözleşmeler yapılmış ve söz konusu kaynak Türkiye'deki projelere tahsis edilmiştir. Güncel rakamlara AB'nin Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı web sitesinden erişilebilir: <http://bit.ly/2mNa3cO>.

⁸ Kriz Grubu Avrupa Raporu N°241, *Türkiye'nin Mülteci Sorunu: Kalıcılığın Siyaseti*, 30 Kasım 2016.

II. Artan Gerginlik

A. Kentlerdeki Şiddet Olayları

Mültecilerle ilgili sosyal gerilimleri ve adli olayları izleyen bir uluslararası kuruluş, 2017 yılında 30 Kasım itibarıyla 24'ü Suriyeli olmak üzere toplam 35 kişinin ölümüne yol açan 181 olay tespit etmiştir. Şiddet Temmuz 2017'de zirveye ulaşmış ve 2016 yılının aynı dönemine kıyasla 2017'nin ikinci yarısında neredeyse üç kat artmıştır.⁹ Gerginliğin tırmandığı mahallelerde oturanlar, mültecilerle ilgili olarak adli makamlara yansımamış daha pek çok olay olduğunu söylemektedir.¹⁰

1. Kültürel Farklardan Doğan Gerginlikler

Uluslararası yardım kuruluşlarının çabaları çoğunlukla Gaziantep, Kilis, Urfa ve Hatay gibi sınırdaki illere yerleşmiş Suriyelilere yöneliktir. Halbuki, sınır bölgesindeki yerel halk ile mülteciler arasında, ülkenin batısındaki büyük şehirlere kıyasla kültürel olarak daha büyük yakınlık bulunduğu için gerginlik daha azdır. Suriye sınırında yaşayan Türkiye vatandaşları genelde Arapça veya Kürtçe bilmekte ve bu sayede Suriyeli Araplar ve Kürtlerle iletişim kurabilmektedir. Ayrıca, bu bölgedeki halk daha çok kırsal alanlarda yaşadığı ve kültürel olarak muhafazakar olduğu için, buralara yerleşen ve çoğu kırsal kesimden gelen Suriyelilere kültürel olarak daha fazla benzerlik göstermektedir.¹¹

Büyük şehirlerdeki mültecilerin Türkçe konuşamıyor olması, ortak değerler ve çıkarlara dayalı fırsatları değerlendirmek açısından bir engel teşkil etmektedir. Bir uluslararası kuruluş yetkilisi, "Şehirlerde alt kültür farklılıkları, sınırdan uzaklaştıkça çok daha açık bir şekilde ortaya çıkıyor" diyor.¹² Mülteciler ile yerel halk arasında etkileşim olmaması, yerel halkın Suriyelilerin Türkiye toplumunun normlarına uymadığı yönündeki inancını güçlendirmektedir. Bir AB yetkilisi, "Suriyelilerin yüzde 80'i entegre olabileceklerini düşünürken, Türkiye vatandaşlarının yüzde 80'i de bunun tam aksini düşünüyor" diyor.¹³ Yakın zamanda yapılan bir çalışma bu tespiti doğrulamaktadır: Türkiye vatandaşlarının yüzde 63'ü, kendilerini Suriyelilerden ya

⁹ Bu rakamlar, isminin açıklanmasını istemeyen bir uluslararası kuruluşun yaptığı medya ve diğer kaynaklara ilişkin tarama sonuçlarına dayalıdır. Adli olay sayısı 2017 yılının ilkbahar aylarında artmaya başlamıştır: Mayıs ayında 17, Haziran'da 25, Temmuz'da 30, Ağustos'ta 25, Eylül'de 27, Ekim'de 12 ve Kasım'da 14 olay kaydedilmiştir. Kriz Grubunun yaptığı söyleşi, uluslararası kuruluş temsilcileri, Ankara, Eylül 2017 ve uluslararası kuruluş temsilcisi ile yapılan e-posta yazışması, Aralık 2017. Temmuz 2017'de olayların sayısı, hava ısındığında, günler uzadığında ve insanlar parklarda ve deniz kenarında bir araya gelmeye başladığında kamusal alanlarda etkileşimin daha çok olması nedeniyle artmış olabilir.

¹⁰ Kriz Grubu söyleşileri, İstanbul, İzmir ve Ankara, Temmuz-Eylül 2017. Şiddet içeren olaylar çoğu zaman ana akım medyada haber olarak aktarılmamaktadır. Bu tip olaylar daha çok sol görüşlü muhalif kaynaklar tarafından haberleştirilmektedir.

¹¹ Suriye'den kaçan ve Türkiye'de kalan Suriyelilerin çoğu kırsal kesimden gelmektedir. Gaziantep, Suriyeli işletmeler ve sivil toplum için de bir merkez haline geldiği için bu konuda bir istisna teşkil etmektedir.

¹² Kriz Grubu söyleşisi, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) temsilcileri, Ankara, Eylül 2017. Kriz Grubu söyleşileri, Ankara, Eylül 2017.

¹³ Kriz Grubu söyleşisi, AB yetkilisi, Ankara, Eylül 2017.

“uzak” ya da “çok uzak” hissettiklerini söylerken, Suriyelilerin yüzde 72’si kendilerini Türkiye toplumuna “yakın” veya “çok yakın” hissettiğini belirtmektedir.¹⁴

Türkiye’deki Suriyelilerin yaklaşık yüzde 23’ü İstanbul, Ankara ve İzmir’de barınmaktadır. İstanbul, 2015’ten beri en yüksek mülteci nüfusuna sahip il haline gelmiştir. İstanbul’da Aralık 2017 itibarıyla yaklaşık 538.000 kayıtlı Suriyeli bulunmaktaydı.¹⁵ Başka illerin nüfusuna kayıtlı olup İstanbul’da yaşayanlar ile hiçbir kaydı olmayanlar sayıldığında, İstanbul’da yaşayan Suriyeli sayısının 700.000’i aştığı tahmin edilmektedir.¹⁶ Kayıtsız Suriyelilerin sayısının yüksek olması, yerel halkta bu kişilerin karanlık işler çevirdiği yönündeki algının yaygınlaşmasına sebep olabilmektedir. Demografik olarak çeşitlilik gösteren ve 40.000 civarında Suriyelinin bulunduğu Sultangazi ilçesinde yaşayan bazı vatandaşlar Kriz Grubuna, mültecilere ancak aileleri ile birlikte yerleşip resmi makamlara kayıtlarını yaptırarak takdirde güvenediklerini söylemişlerdir.¹⁷

Ankara’da ise durum daha farklıdır. Ankara’da göreceli olarak daha az sayıda (90.000 civarında) Suriyeli yaşamaktadır. Bu nedenle, sosyal uyumu teşvik etmek için uluslararası kaynaklarla desteklenen programların sayısı daha azdır. Diğer taraftan, mültecilerin çoğunluğu birkaç mahallede toplu halde yaşamakta ve buralarda nüfusun neredeyse yüzde 20’sini oluşturmaktadır. Bu mahallelerdeki okullarda sınıflar aşırı kalabalıklaşmış ve yerel halkın mültecilere karşı öfkesi artmıştır.¹⁸ Bu mahallelerin çoğu (Önder, Battalgazi ve Ulubey gibi) kendi içlerinde daha benzer özelliklere sahip, yoğunlukla muhafazakar ve milliyetçidir. Son yıllardaki şehirleşme atılımları bu mahallelerdeki uygun fiyatlı konutların sayısını da azaltmıştır.

İzmir’deki yaklaşık 130.000 Suriyeli mülteci, kendileri ile aynı etnik kökenden gelen halkın oturduğu mahallere dağılmıştır. Suriyeli Kürtlerin çoğu Kadifekale, Limontepe ve Yeniçamlık mahallelerine, Suriyeli Araplar Buca’nın Gediz mahallesine, Suriyeli Türkmenler ise Bornova’nın Doğanlar mahallesine yerleşmiştir.¹⁹ Gerginlikler mahallelerde değil, daha çok işyerlerinde ortaya çıkmaktadır, çünkü özellikle vasıfsız Kürt işçilerin iş imkanları Suriyeli akınından sonra olumsuz yönde etkilenmiştir.

Suriyelilerin genellikle kendi soydaşları ile öbekler halinde, gettolara benzer şekilde bir arada yaşamaları ev sahibi toplum ile etkileşim eksikliğini beraberinde

¹⁴ “Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi”, 6 Aralık 2017, İstanbul Bilgi Üniversitesi tarafından yayınlanacak taslak çalışma, yazarın izniyle alıntı yapılmıştır, buradan ulaşılabilir: <http://bit.ly/2BgVx2H>.

¹⁵ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün rakamlarına göre İstanbul’da kayıtlı Suriyelilerin sayısı 2016 yılından bu yana hızla arttı; Nisan 2016’da 394.556 iken Nisan 2017’de 479.555, Kasım 2017’de 522.406 ve Aralık 2017’de 537.829. Buradan ulaşılabilir <http://bit.ly/2Bn2gMI>.

¹⁶ Mart-Nisan 2017 tarihlerinde yapılan (henüz yayınlanmamış) bir araştırmaya göre İstanbul’daki Suriyelilerin yüzde 29’u kayıtlı değildir. “Geçici Koruma Altındaki Mültecilere Yönelik Koruma Analizi”, Hayata Destek Vakfı, Kriz Grubu ile 2 Ocak 2018’de özel olarak paylaşılmıştır. Kriz Grubunun söyleşi yaptığı bir resmi yetkili, İstanbul’da kayıtlı olmayan Suriyeli sayısının 10.000’ini aşmadığını ama yaklaşık 250.000-300.000 kişinin başka illerde kayıtlı olabileceğini söylemiştir. Kriz Grubu söyleşi, İstanbul, Aralık 2017.

¹⁷ Kriz Grubu söyleşileri, Sultangazi ilçesi, İstanbul, Temmuz 2017.

¹⁸ Kriz Grubu söyleşileri, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD) entegrasyon uzmanları, Ankara, Temmuz 2017.

¹⁹ Kriz Grubu söyleşileri, İzmir, Ağustos 2017; İzmir ve İstanbul’da çalışan mülteci eğitim danışmanı, Ekim 2017.

getirdiğinden zaman zaman yerel halk ile mültecilerin birbirlerine karşı hissettikleri düşmanca duyguların artmasına katkıda bulunmaktadır. Suriyeli genç erkekler kendilerini korumak için büyük gruplar halinde dolaştıklarında yerel halk onların saldırgan ve tehlikeli olduğunu düşünmektedir.²⁰ Gerginliği tırmandırabilen muhtelif söylentiler, sosyal medya üzerinden ve WhatsApp ve diğer haberleşme platformları yoluyla hem yerel halk hem de mülteciler arasında hızla yayılmaktadır. Suriyelilerin hak etmedikleri kadar çok yardım aldıklarını ya da iş imkanlarından daha çok faydalandıklarını düşünen yerel halk, onlar hakkında olumsuz bir kanaate sahip olmakta ve düşmanlık beslemektedir. Bu nedenle, cinsel tacizle veya yerel kültürel normlara aykırı olan davranışlarla ilgili dedikoduların kavgalara dönüşmesine uygun bir ortam doğmaktadır.²¹

Örneğin, Ankara'nın Yenimahalle ilçesinin Demetevler mahallesinde Temmuz 2017'de sosyal medyada Suriyeli bir mültecinin beş yaşındaki bir kız çocuğuna tecavüz ettiğine dair bir dedikodu yayılmıştır. Bu iddia, Suriyeli ve Türkiyeli erkekler arasında sopalı, taşlı ve bıçaklı kavgalara sebep olmuştur. Polis asayişini sağlamak için bütün gece uğraşmış, bu arada üç polis memurunun bıçakla yaralandığı bilgisi basına yansımıştır.²²

2. İşgücü Rekabeti ve Etnik Gerilimler

Şiddet içeren olaylar genelde dar gelirliilerin yaşadığı ilçelerde ortaya çıkmaktadır. Yaşanan olayların sayısı bakımından İstanbul birinci sıradadır. Gerilim en çok mültecilerin makul fiyatlara ev bulabildiği mahallelerde ve küçük tekstil atölyeleri, ayakkabı imalathaneleri veya mobilya atölyelerinde vasıfsız işçi olarak istihdam edildikleri ortamlarda hissedilmektedir. Çoğunluğu erkek olmak üzere yaklaşık 750.000 ile 950.000 arasındaki Suriyelinin kayıt dışı ekonomide çalıştığı tahmin edilmektedir.²³ Net istatistikler mevcut olmasa da işgücü araştırmalarına göre Suriyeliler çoğunlukla tekstil, inşaat, ayakkabı imalatı, tarım, mobilya ve mevsimlik tarım işçiliği gibi alanlarda iş bulmakta ve yerel halkın işini kaybetmesine yol açabilmektedir.²⁴ Suriyelilere Ocak 2016'dan beri çalışma izni verilmektedir, ancak mevcut piyasa koşulları hem işverenleri hem de Suriyelileri yasal çalışma ilişkisi kurmaya teşvik etmemektedir. Ayrıca çalışma izni alınması süreci de oldukça külfetlidir. Bu nedenle Ocak 2018 itibarıyla yalnızca 15.000 Suriyeli çalışma izni almıştır.²⁵

Başta düşük vasıflı olanlar ve kayıt dışı çalışanlar olmak üzere birçok Türkiye vatandaşı iş ararken Suriyelilerden dolayı piyasada daha çetin rekabet koşulları ile karşı karşıya kalmaktadır.²⁶ İş arayanlar bu kadar çok Suriyeli olması nedeniyle zaten

²⁰ Kriz Grubu saha gözlemleri, İstanbul ve İzmir, Temmuz ve Ağustos 2017.

²¹ Kriz Grubu söyleşileri, yerel halk, Ankara, Temmuz 2017.

²² "Ankara Yenimahalle Demetevler'de ne oldu", *Akşam*, 5 Temmuz 2017.

²³ Kriz Grubunun iki geniş kapsamlı örnek çalışmanın sonuçları ve göç makamlarının verdiği bilgilere dayanarak yaptığı tahminler: "Mülteci Hayatlar Monitörü" İnsani Gelişme Vakfı (İNGEV) ve kamuoyu araştırma şirketi IPSOS tarafından Temmuz 2017'de yayınlanmıştır; "Suriyeliler Barometresi", a.g.e.; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü "Geçici Koruma" istatistikleri <http://bit.ly/2Bn2gMI>.

²⁴ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), hanehalkı işgücü anketleri, 2016-2017.

²⁵ "Bakan Sarıeroğlu, 2018 Yılı Bütçesinin Sunumunu Gerçekleştirdi", 17 Kasım 2017, <http://bit.ly/2zaS2yG>.

²⁶ Türkiye'deki işgücünün aşağı yukarı yüzde 34'ü, yani yaklaşık 9 milyon kişi, kayıt dışı çalışmaktadır.

az sayıdaki iş imkanından faydalanmak isterken yoğun rekabetle karşılaştıklarından ve daha düşük ücretli işleri kabul etmek zorunda kaldıklarından yakınmaktadır. Ülkede genç işsizliğin yüzde 20'den fazla olduğu ve gelecek sene için öngörülen büyüme oranının düşük olduğu dikkate alınır, ekonomik baskının artacağını söylemek mümkündür.

Kentlerde, özellikle düşük gelirli bölgelerde, Kürtler gibi diğer dışlanmış gruplar ile Suriyeliler arasında toplumsal sürtüşme riski oldukça yüksektir. "Güneydoğudan büyük şehirlere göç eden Kürtlerin kayıt dışı sektörde eskiden yaptığı işleri, bugün onlardan daha düşük ücrete çalışmaya razı Suriyeliler yapıyor".²⁷ Batıdaki büyük şehirlerde yaşayan Kürtlerin büyük bir kısmı güneydoğudaki çatışmalardan dolayı yerlerinden edilmiş olup zaten uzun zamandır yetkili makamlara tepki duymaktadır. Bu nedenle, Suriyelilerin kamunun sağladığı desteklerden daha çok faydalandıkları ve sosyal olarak daha çok kabul gördükleri yönündeki algıya dayalı kırgınlıkları iyice artmaktadır. (Bkz. aşağıda Bölüm III.A.1)

Örneğin, İzmir'in Bornova ilçesinde ayakkabı/deri imalathanelerinin bulunduğu Işıkkent'te daha önce Kürt kökenli Türkiye vatandaşlarının çalıştığı işlerin çoğunda işçi olarak Suriyeliler çalışmaktadır. Işıkkent'te çalışan yaklaşık 10.000 işçinin yüzde 60 ila 70'i Suriyeli olup bunların önemli bir kısmı da Türkmen'dir.²⁸ İzmir'deki işverenler idare edilmesi daha zor olan Kürt kökenli Türkiye vatandaşları yerine "itaatkar" Suriyeli Türkmenleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.²⁹ Türkmenlerin Türkçelerinin yeterli düzeyde olması, yerel halkın dil avantajını da ortadan kaldırmaktadır. Bir ayakkabı imalathanesinin yöneticisi "Bana, Suriyeliyi mi yoksa buralı bir Kürdü mü tercih edersin diye sorarsanız, Suriyeli derim çünkü gerçekten saygılı onlar" diyor. "Kürtler kaba oluyor.... Çabucak kavgaya tutuşuyorlar".³⁰

Işıkkent'te Kürtlerin yerine Suriyeli Türkmenlerin ve Arapların çalıştırılması etnik çekişmeleri arttırdı. Bunun sonucunda 2013 ve 2014'te genelde işsiz kalmış Kürtlerin başını çektiği iki büyük protesto düzenlendi ve ufak tefek gerginlikler yaşandı. Çalışan Suriyeliler, erkeklerden oluşan grupların sokakta kendilerini taciz ettiğini, dövdüğünü ve ailelerini tehdit ettiklerini ifade etti. Dönem dönem yerel gençlik gruplarının Afgan ve Pakistanlılar da dahil olmak üzere mültecilere saldırdığı ve maaş günlerinde paralarını gasp etmeye çalıştığı İstanbul'un Sultangazi ilçesinde de benzer bir dinamik söz konusudur.³¹

En ciddi olaylar, İzmir'in Torbalı ilçesinde mevsimlik tarım işçiliği için rekabet eden Kürt kökenli Türkiye vatandaşları ile Suriyeli Araplar arasında olmuştur. Bu bölgede yaklaşık 8.000 ila 10.000 arasında Suriyeli bulunmaktadır. Nisan 2017'de çoğunluğu Kürt ve Romanlardan oluşan kırgın yerel halk, Suriyelilerin yerel halktan bir çocuğu dövdüğüne dair dedikodunun yayılmasından sonra yaklaşık 500 Suriyeli tarım işçisini Torbalı'nın Pamukyazı ilçesindeki geçici çadırlardan kovmuştur. Çocu-

²⁷ Kriz Grubu söyleşisi, ekonomist, Ankara, Temmuz 2017.

²⁸ Kriz Grubu söyleşileri, İzmir, Ağustos 2017.

²⁹ Kriz Grubu söyleşisi, İzmir, Ağustos 2017.

³⁰ Kriz Grubu söyleşisi, ayakkabı imalathanesi yöneticisi, İzmir, Ağustos 2017.

³¹ Kriz Grubu söyleşileri, belediye temsilcileri ve il milli eğitim müdürlüğü temsilcileri, Sultangazi ilçesi, İstanbul, Temmuz 2017.

ğün ailesi ile Suriyeliler arasındaki tartışma, yerel halkın bıçak ve sopalarla yaptığı toplu saldırıyla sonuçlanmış, yaklaşık 30 kişi yaralanmıştır.³²

B. Kamuoyunun Algısı ve Resmi Söylemler

Kamuoyu yoklamalarına göre Türkiye'de Suriyelilere yönelik tavır genel olarak olumsuz seyretmekte ve sertleşmeye devam etmektedir. 2009 ve 2015'te İstanbul ve Ankara'da yapılan araştırmalara göre yabancılarla ilgili olumsuz algı artmaktadır. İstanbul'da 2009 yılında katılımcılara şehirlerinde yabancıların olmasını olumlu karşılayıp karşılamadıkları sorulduğunda sadece yüzde 15'i "kesinlikle olumlu karşılamıyorum" derken, altı yıl sonra bu soruya aynı cevabı verenlerin sayısı yüzde 34'e yükselmiştir. Ankara'da "kesinlikle olumlu karşılamıyorum" diyenlerin oranı 2009'da yüzde 20 iken 2015'te yüzde 35'e çıkmıştır.³³

Türkiye vatandaşlarının çoğu Suriyeli akınının etkilerinin olumsuz olduğunu düşünmektedir. Ekim 2017 tarihli bir araştırma, halkın yüzde 78'inin Suriyelilerin asayiş açısından olumsuz etki yarattığını düşündüğünü göstermektedir.³⁴ Aralık 2017'de yayınlanan ülke çapındaki bir başka araştırma, Türkiye vatandaşlarının yüzde 75'inin Suriyelilerle birlikte huzur içinde yaşayamayacaklarını düşündüklerini göstermiştir.³⁵ İstanbul'da Türkiye vatandaşları ile yapılan ve Aralık 2016'da yayınlanan bir araştırma ise, halkın yüzde 72'sinin Suriyelilerle karşılaşmaktan rahatsız olduğunu ve yüzde 76'sının mültecilere sempati beslemediğini göstermiştir.³⁶

Haziran 2016'da Suriyelilere hızla vatandaşlık verileceğine dair açıklamaların yol açtığı olumsuz tepkilerden sonra hükümet vatandaşlığın sınırlı sayıda kişiye aşamalı olarak verileceğini açık bir şekilde dile getirdi.³⁷ Ancak hem muhalefet hem de vatandaşlık başvurusu yapan Suriyeliler, bu sürecin şeffaf olmamasından yakınıyor.³⁸ Bu konu 2019'daki seçimlerden önce tekrar gündeme gelebilir. Muhalefet sürekli olarak hükümetin Suriyelileri bazı ilçelerde muhalefetin oy oranını azaltacak şekilde yerleş-

³² "İzmir'de 'mahalle' kavgası; 30 kişi yaralandı, 500 Suriyeli mahalleyi terk etti!", *T24*, 8 Nisan 2017.

³³ Araştırma, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından yapılmıştır. "Göçmenlere Karşı Kötümserlik Artıyor Mu?", TEPAV, Ocak 2017. Araştırmaya buradan ulaşılabilir: www.tepav.org.tr.

³⁴ "Suriyelilerin Gündemi Çalışması", Ekonomistler Platformu, Ekim 2017. Buradan ulaşılabilir: www.ekonomistler.org.tr.

³⁵ Ankete katılanların yüzde 37'si Suriyelilerin Suriye'nin kuzeyinde "güvenli bölgede" barındırılmaları gerektiğini söylerken, yüzde 28'i Suriyelilerin sadece kamplarda kalmalarını tercih ettiğini bildirmiştir. "Suriyeliler Barometresi", a.g.e.

³⁶ "Suriyeli Mültecilere Yönelik Algı ve Tutumlar Çalışması", Aralık 2016. Araştırma, Kemerburgaz Üniversitesi ile University of Kent tarafından yürütülmüştür.

³⁷ Yetkili makamlara göre vatandaşlık için sadece ekonomiye katkı sağlayabilecek eğitimli Suriyeliler seçilmektedir. Kriz Grubu söyleşileri, resmi yetkililer, Ankara, Eylül 2017. "7 bin Suriyeliye vatandaşlık geliyor", *Hürriyet*, 8 Temmuz 2017. Bir uzman ve bir STK çalışanı Aralık 2017'de 25.000 ila 30.000 Suriyelinin vatandaş olduğunu tahmin ettiğini söyledi. Ekim 2017'de resmi makamlar, bir sonraki altı ay zarfında 50.000 vasıflı Suriyeliye vatandaşlık vermeyi planladıklarını duyurdu. Kriz Grubu söyleşileri, uzman ve STK çalışanı, İstanbul, Aralık 2017. "Yeni pasaportlar kart şeklinde üretilecek", *Hürriyet*, 30 Ekim 2017.

³⁸ Kriz Grubu söyleşileri, Suriyeliler ve muhalefet partisi temsilcileri, İstanbul, Temmuz-Ağustos 2017.

tirdiğine dair uyarıda bulunuyor.³⁹ Siyasi olarak dışlanmış olan gruplar, hükümetin hem iç hem de dış politika açısından siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için Suriyelileri kullandığını düşünüyor. Özellikle Aleviler arasında Suriyelilere diğer dini ve etnik gruplara tanınmayan hakların tanındığı düşüncesi yaygın. “Biz Alevilerin hala eşit vatandaşlık hakları yok” diyor bir cemevi temsilcisi. “Bazen Suriyelilere Türkiye vatandaşlarının sahip olmadığı haklar veriliyor”.⁴⁰

Olumsuz algıların çoğu kulaktan dolma ve yanlış bilgilere dayanıyor. Örneğin bazı Türkiye vatandaşları, Suriyelilerin çalışmadan aylık maaş aldıklarına veya zorunlu giriş sınavlarına girmeden üniversiteye kabul edildiklerine inanıyor.⁴¹ Bu tip inanışların yarattığı öfke kolayca siyasi malzeme haline getirilebilir. Resmi yetkililer bu gerilimlerin muhalefet tarafından iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisine (AK Parti) karşı kullanılmasından çekindikleri için durumu olduğundan daha iyiymiş gibi göstermeye çalışıyorlar.⁴² Dolayısıyla, bir yandan muhalefet ve medya teyakkuza dayken – İstanbul’da bir muhtar “her an büyük bir olay çıkmasını beklerken”⁴³ – kamu yetkilileri ve hükümet yanlısı medya gerilimi olduğundan az göstermeye çalışıp, Suriyelilerle yerel halk arasındaki çatışmaların birbiriyle alakasız münferit olaylar olduğunu vurguluyor. Bu durum, kamuoyunda sağlıklı bir tartışma yapılmasını büyük ölçüde engelliyor.

1. Merhamet Yorgunluğu

İktidar partisi, Türkiye vatandaşlarının “muhtaç durumdaki din kardeşlerine yardım elini uzatması” gerektiği anlayışını yaygınlaştırmaya çalışıyor. İnanca dayalı dayanışma kavramı, iktidar partisinin mültecilere yönelik olumsuz duyguları yönetmek ve kontrol altında tutmak için gösterdiği çabaların merkezinde yer alıyor. İstanbul’da İslami bir yardım kuruluşunda çalışan yetkili “Din sayesinde o kadar şiddet olayı görmüyoruz” diyor. “Namus’ kavramı insanları dizginliyor”.⁴⁴ Muhafazakar mahallelerde yaşayan Türkiye vatandaşları da bu görüşü doğruluyor ama gerçek hayattaki tecrübelerinin zamanla onları inanca dayalı dayanışma anlayışından uzaklaştırdığını söylüyorlar.⁴⁵

Hükümete dini ve ideolojik açıdan yakınlık duyan kesimlerde bile merhametten, hoşnutsuzluk ve sabırsızlığa doğru bir kayış görülüyor.⁴⁶ AK Parti seçmeninin (yüzde 61) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) seçmeninin (yüzde 70) büyük bir çoğunluğu, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) (yüzde 69) ve Halkların Demokratik Partisi (HDP)

³⁹ Bkz. Kriz Grubu Avrupa Raporu N°241, *Türkiye'nin Mülteci Sorunu: Kalkıcılığın Siyaseti*, 30 Kasım 2016, s. 18-19.

⁴⁰ Kriz Grubu söyleşileri, *cemevi* temsilcileri, Sultangazi ilçesi, İstanbul, Temmuz 2017.

⁴¹ Kriz Grubu saha araştırması, İzmir, İstanbul, Ankara, Temmuz-Eylül 2017.

⁴² Kriz Grubu söyleşileri, yerel yetkililer, İstanbul, Temmuz ve Eylül 2017.

⁴³ Kriz Grubu söyleşisi, muhalefet yanlısı muhtar, İstanbul, Temmuz 2017.

⁴⁴ Kriz Grubu söyleşisi, devlet kurumu için çalışan resmi yetkili ve İnsani Yardım Vakfı (İHH), İstanbul, Temmuz 2017.

⁴⁵ Kriz Grubu söyleşileri, Ankara'nın Altındağ ilçesinde yaşayan vatandaşlar, Temmuz 2017. Bu hissiyat Kriz Grubu tarafından Temmuz 2017'de Ankara'da SGDD entegrasyon uzmanları ile yapılan söyleşilerde teyit edilmiştir.

⁴⁶ Kriz Grubu'nun İstanbul, Ankara ve İzmir'de yaptığı saha araştırması, Temmuz-Eylül 2017.

(yüzde 65) seçmenlerinin çoğu gibi Suriyelilerin varlığından endişe duyuyor.⁴⁷ İstanbul'un Sultangazi ilçesinde bir muhtar, vatandaşların okul ihtiyacı ve işçi haklarının korunması gibi konularda sorunlarını örtbas etmek için hükümetin "din ticareti" yaparak fedakarlık ve hoşgörü mevhumlarını kullandığından yakınıyor.⁴⁸

İktidar partisinin Sünni Müslüman dayanışması üzerinden yürüttüğü söylem, solcu ve laik kesimlerde hem hükümete hem de Suriyeli mültecilere duyulan antipatiyi derinleştirdi. Yukarıda bahsi geçtiği gibi Aleviler kendilerini özellikle mağdur hissediyor. İstanbul'daki bir Alevi temsilci "Biz, mezhep üzerinden toplumu bölmeye çalışan sistematik bir çabanın olduğunu düşünüyoruz" diyor.⁴⁹ Bu gruplar evrensel insan haklarına ilişkin bir söylemi kendilerine daha yakın bulabilirler, ancak onların gözünde hükümetin böyle argümanlar geliştirmek için yeterli meşruiyeti yok. Bazı Aleviler, Türkiye'deki Sünni çoğunluk ile çoğu Sünni olan mülteciler arasındaki dini bağa yapılan vurgunun kendilerini dışlamak için yürütülen bir stratejinin parçası olduğunu düşünüyor:

Biz Aleviler zaten eşit vatandaş olarak kabul görmüyoruz. Anayasada ibadet yerlerimiz tanınmıyor. Cumhurbaşkanı'nın bizim inancımıza saygısı olmadığı sır değil. ... Ankara'nın demografi üzerinden siyaset yapmadığına nasıl ikna olalım? Yaklaşık yüzde 50'si Alevi olan Gazi mahallesindeki Aleviler, Suriyelilerin buraya yerleştirilmesi suretiyle Alevi nüfusun azınlığa düşürüleceğinden endişe etmekte.⁵⁰

2. Çelişkili Mesajlar

Temmuz 2017'de basında Suriyelilerle ilgili bir dizi olumsuz haber yayınlandı. Bunların başında sosyal medyada 3 Temmuz'da Ankara'da bir Suriyelinin bir kız çocuğuna tecavüz ettiğine dair yayılan iddiaların sebep olduğu şiddet olayı yer aldı. Ay boyunca hükümete muhalif yayın organları, mültecilerin nasıl Türkiye'de sahilleri "işgal ettiğini", her tarafı çöp içinde bıraktıklarını ve kadınları taciz ettiklerini iddia eden haberler yayınladılar.⁵¹ Bir vatandaş bir gazeteye, Suriyelilerin Türkçe bildikleri için uyarıları anlamadıklarını ve "bu nedenle küçük bir olayın hemen bir linç girişimine dönüşebildiğini" söyledi.⁵²

Hükümet yetkilileri bu tip haberlerin abartı ve çarpıtma olduğunu sert bir biçimde ifade etti. "Açık olarak toplumsal bir kışkırtma olduğunu söyleyebilirim" dedi Başbakan Yardımcısı Veysi Kaynak. "Çok farklı sosyal medya hesaplarından çağrılar yapıldı. Bunlar dışarıdan, provoke edilen, kışkırtılan kötü niyetli girişimler". Başbakan Yardımcısı hoşgörü, itidal ve sağduyu çağrısı yaptı. "Bu insanların geçici bir süre Türkiye'de olduklarını ve Türkiye'nin, geleneklerine uygun olarak onlara ev sahipliği yaptığını unutmamalıyız".⁵³ İçişleri Bakanlığı da benzer bir açıklama yaparak "Suriyeli misafirlerimiz ile vatandaşlarımız arasında zaman zaman yaşanan gerginlikler

⁴⁷ Çalışmaya göre Suriyelilerin en çok Türkiye ekonomisine zarar vereceğinden endişe edilmektedir. "Suriyeliler Barometresi", a.g.e.

⁴⁸ Kriz Grubu söyleşi, İstanbul, Temmuz 2017.

⁴⁹ Kriz Grubu söyleşi, *cemevi* temsilcisi, İstanbul, Temmuz 2017.

⁵⁰ Kriz Grubu söyleşi, *cemevi* temsilcisi, Sultangazi ilçesi, İstanbul, Temmuz 2017.

⁵¹ Örneğin bkz. "Yeşilköy ve Florya plajlarında çöp ve çadır isyanı", *Habertürk*, 3 Temmuz 2017; "Plajda küçük kıza taciz iddiası: 5 Suriyeli yakalandı", *Cumhuriyet*, 28 Haziran 2017.

⁵² "Sahiller duman altı", *Hürriyet*, 4 Temmuz 2017.

⁵³ "Başbakan Yardımcısı: Hoşgörüyle elden bırakmayalım...", *Hürriyet*, 5 Temmuz 2017.

bazı basın yayın organları ve sosyal medya hesaplarında çarpıtılarak, abartılarak toplum içinde infial yaratacak dille aktarılmaktadır” dedi. Açıklamada bu haberlerin amacının toplumda nifak yaratarak konunun iç siyaset malzemesi haline getirilmesini sağlamak olduğu da belirtildi.⁵⁴

Sivil toplum temsilcileri, mültecilerin kısa bir süre sonra Suriye'ye geri dönebileceklerini ima eden açıklamaların faydalı olmadığını düşünüyor. Diğer taraftan, hükümetin Suriyelilerin ekonomiye sağladığı katkıyı anlatmak ve mülteciler arasında suç oranının yüksek olduğuna dair inanışları çürütmek için harcadığı çabayı memnuniyetle karşılıyor. Hükümetin mültecilerle ilgili olumlu açıklamaları, yerel yönetimlerin entegrasyonu öncelik haline getirmesini de teşvik ediyor.⁵⁵ Ankara'da çalışan bir sosyal hizmet uzmanı, bu olumlu mesajların yerel halktaki olumsuz algıyı yönetmekte kendilerine yardımcı olduğunu söylüyor.⁵⁶ Ancak hükümet bu tip açıklamaları sadece kamuoyundaki endişe arttığı zamanlarda yapmamalı. Sorunları açıkça ele alan ve bunları çözmek için yürütülen resmi politikaların gerekçelerini anlatan düzenli açıklamalar yapılmalıdır.

C. Merkezi Kontrolün Artması

Temmuz 2016'daki darbe girişimi sonrasında yaşanan siyasi çalkantı, Suriyelileri entegre etme çabalarını da olumsuz şekilde etkilemiştir. Yerel ve uluslararası STK'lar belirsizliğin arttığı bir ortamda çalışmak zorunda kalmıştır. 100.000'den fazla devlet memuru “terör örgütleri ile olan bağlantıları” iddiası ile görevden ihraç edilmiş ve neredeyse 1.500 yerel STK kapatılmıştır. Diğer taraftan hükümet, atadığı kaymakamların yerel düzeyde karar verme yetkisini kısıtlayarak yerel yönetimlerin politika oluşturma sürecine yaptığı katkıyı azaltmıştır.

Sebebi haklı olsun olmasın bu tedbirler hem kamu sektörünün hem de sivil toplumun kapasitesini önemli ölçüde kısıtlamıştır. Seçilmiş yerel yöneticiler ve sahada çalışan sivil toplum, mültecilerin entegrasyonunda hayati bir rol oynamaktadır. Yerel yönetimler ve sivil toplum yereldeki ihtiyaçları analiz edebilir ve gerilimleri azaltabilir. Ayrıca ulusal birimlerin yerelde yürüttükleri faaliyetlerin izleme ve koordinasyonuna katkıda bulunabilirler. Türkiye vatandaşları ve Suriyeliler arasından güvenilir kişilerin mahallelerde anlaşmazlıkları çözmek için arabuluculuk yapmalarına ve yerel halk ile mülteciler arasında sürtüşmelerin çıkmasını önleyebilmelerine imkan sağlanması gerekmektedir.

1. Yerelin Etkisini Yitirmesi

Merkezi kontrolün artması istenmeyen sonuçlar doğurabilir, çünkü ulusal makamlar çoğu zaman sosyal ayrışmaları çözmek ve toplumsal uyumu sağlamak için gerekli yerel bilgiye sahip değildir. Mahalle dinamiklerini en iyi bilen muhtarların idari görev tanımları oldukça kısıtlıdır. “Mültecilerin entegre edilmesi ve sosyal uyum için çok gerekli olan yerel katkı, merkezi seviyeye çıkınca kaybolur” diyor bir AB yetkilisi.⁵⁷

⁵⁴ “İçişleri Bakanlığı: Suriyeli misafirlerimizle yaşanan gerginlikler çarpıtılıyor”, Anadolu Ajansı, 5 Temmuz 2017.

⁵⁵ Kriz Grubu söyleşileri, Sultangazi ilçesindeki yerel makamlar, İstanbul, Temmuz 2017.

⁵⁶ Kriz Grubu söyleşisi, Altındağ ilçesi, Ankara, Temmuz 2017.

⁵⁷ Kriz Grubu söyleşisi, Ankara, Eylül 2017.

Ayrıca hükümet, uluslararası kuruluşların Ankara'daki bakanlıklar vasıtasıyla faaliyet göstermesini zorunlu tutuyor. Uluslararası kuruluşlar, yerel durumu bilen ve proje yürütecek kapasiteye sahip vasıflı elemanlara sahip olsa dahi, artık örneğin doğrudan bölgesel kalkınma ajansları ile çalışmıyorlar. Üst düzey bir uluslararası temsilci "AFAD ve Kalkınma Bakanlığı, herhangi bir proje hakkında sadece *düşünüyor* olsak dahi onlarla konuşmamızı söyledi ... ve ele alınacak konular siyasi olarak kabul edilebilir olanlarla sınırlandırıldı" diyor.⁵⁸

Merkezin atadığı yerel makamlar – örneğin kaymakam, polis ve bakanlıkların il genel müdürleri – yereldeki toplumsal aktörler ile eşgüdüm içinde çalışırlarsa daha etkili olabilirler. Muhtarlar genellikle yerel halk ile mülteciler arasındaki gerginlikleri tespit etmek ve yönetmek için daha avantajlı konumdadır. İstanbul'da bir kaymakam "Belediyeler yerel toplumla daha iç içedir" diyor. Belediye yetkilileri "yerel nüfusun karşılaştığı günlük durumları ve zorlukları bizim gibi atanmış kaymakamlar veya Ankara'daki üstlerimizden çok daha iyi anlar".⁵⁹

Buna rağmen, bazı bölgelerde devlet makamları ile seçilmiş yerel yöneticiler veya sivil toplum kuruluşları arasında da diyalog yok veya yok denecek kadar az. İktidar partisi ile son genel seçimlerde oyların toplam yüzde 35'ini alan iki muhalefet partisi CHP ve HDP arasındaki gerilim, yerel düzeydeki işbirliğini engelliyor. CHP belediyesi olan Beşiktaş'tan bir yetkili, devlet makamlarının kendi bölgelerinde yaşayan mültecilerle ve genel olarak mültecilerle ilgili konularda hiçbir bilgi paylaşmadığını ifade etmiştir.⁶⁰

Bazı STK'lar arkalarında resmi destek ve bilgi akışı olmadığı için işlerinin zorlaştığını söylemekte ve yetkili makamlar tarafından daha sıkı denetlendiklerinden yakınmaktadır. Türkiye'de STK'ların sahip olduğu insan sermayesinden yararlanmamak, ülkenin karşı karşıya olduğu ciddi mülteci sorununu çözmeyi zorlaştırmaktadır. Bir aktivist "Sivil toplum hayatta kalma mücadelesi veriyor" diyor. STK'lar "öyle bir baskı altında ki, Suriyelilerin entegrasyonuna yapabilecekleri katkı on yıl öncesine kıyasla çok daha düşük".⁶¹

2. Toplumsal Güvensizlik

Darbe girişiminden sonra, Ankara'nın FETÖ (Fethullahçı Terör Örgütü) olarak adlandırıldığı örgüt ile bağlantıları olduğu iddiasıyla yaklaşık 25.000 polis memuru görevinden alındı.⁶² Başta sol eğilimli gruplar olmak üzere iktidarı eleştirenler, hükümetin polis açığını kapatmak için aşırı milliyetçi gençleri işe aldığından endişe duyuyor. Devlete yönelik kızgınlıklarını zaman zaman Suriyeli mülteciler üzerinden ifade eden Kürt hareketi sempatanları arasında güvenlik güçlerine karşı derin bir güvensizlik var. İstanbul'un Sultangazi ilçesinde Kürt hareketinin yerel bir temsilcisi, mültecilere yöneltilen şiddetin bastırılmış öfkeden kaynaklandığını belirtiyor:

⁵⁸ Kriz Grubu söyleşisi, uluslararası kurum temsilcisi, Ankara, Eylül 2017.

⁵⁹ Kriz Grubu söyleşisi, kaymakam, İstanbul, Eylül 2017.

⁶⁰ Kriz Grubu söyleşisi, İstanbul, Eylül 2017. Kriz Grubu iktidar partisinin yönettiği belediyelerde durumun böyle olmadığını gözlemlemiştir.

⁶¹ Kriz Grubu söyleşisi, İstanbul, Eylül 2017.

⁶² "Emniyet Genel Müdürü Selami Altınok: 22 bin 987 emniyet mensubu ihraç edildi", *Karar*, 12 Aralık 2017; "İstanbul'da her 500 kişiye 1 polis düşüyor", *Milliyet*, 28 Eylül 2017.

Bizim hakkımız yok. Burada polis, Kürt gençlere yaptıklarından dolayı hiçbir ceza almıyor. İşçiler grev yapamıyor. Sosyal medyada muhalif görüş ifade edenler tutuklanıyor. Bütün bunlar kızgınlığa sebep oluyor ve bu kızgınlık, çoğu Erdoğan'ı kurtarıcıları olarak gören Suriyelilere yansıtılıyor. Gençlerimizin içinde biriken bu kızgınlığın Suriyelilere karşı ortaya çıkıyor olması çok talihsiz. Suriyeliler bazı sokaklara giremiyor bile.⁶³

Suriyeliler de polise güvenmiyor. Onlar da yerel halk ile mülteciler arasında bir arbede olursa kolluk birimlerinin yerel halktan yana tavır aldığından şikayet ediyorlar.⁶⁴ Sınır dışı edileceklerinden korktukları veya polise hiç güven duymadıkları için, kendilerine yönelik işlenen suç veya yöneltilen tehdidi hemen hemen hiçbir zaman polise bildirmiyorlar. Arapça bilen personelleri de olmadığı için polis, başta çocuklar olmak üzere iki dili de konuşan Suriyelilerden veya bulunabilirse kaymakamlığın tercümanlarından yardım alıyor.

Ağustos 2017'de yetkili makamlar, şehirlerde devriye gezecek ve mahallelerdeki gerilime müdahale edecek "mahalle bekçileri" adlı sistemi yeniden uygulamaya başladı.⁶⁵ İçişleri Bakanlığı Ekim 2017 itibarıyla İstanbul'da 386 bekçiyi görevlendirmişti ve 2 bin bekçi için daha başvuruları inceliyordu.⁶⁶ Ülkedeki toplam bekçi sayısının 2018 yılında 15.000 olması bekleniyor. Hem liberaller hem de Kürtler ve diğer azınlıklar, yetkili makamların MHP yanlısı gençleri işe aldığı düşünerek bundan endişe duyuyor. Bu bekçilerin ellerindeki gücü kötüye ya da meşru muhalefeti bastırmak için kullanabileceğinden endişe ediyorlar.⁶⁷

Mahalle muhtarları genellikle hangi grupların daha zor durumda olduğunu ve gerilimin nerede tırmandığını ilk tespit edebilenler oluyor.⁶⁸ Bu nedenle, onların erken uyarı yapacak şekilde görevlendirilmeleri gerektiği aşikar. Ankara'nın, yerel yönetimlere (vali, belediye başkanı, emniyet müdürü, muhtar) gerilimleri tırmanmadan tespit edip önleyebilmelerine imkan verecek genelgelerle yol göstermesi lazım. Çok sayıda mültecinin yaşadığı mahallelerde muhtarlar kendilerine yardımcı olacak Suriyelileri çalıştırabilmelidir. Bu sayede anlaşmazlıkların hallolması ve tehlikeli olabilecek durumların öngörülebilmesi mümkün olabilir. Suriyelilerin kendi kanaat önderleri de kaymakam ve belediye başkanlarına yardımcı olabilir. Böylece, yetkili makamların onların ihtiyaçlarını karşılamak için gösterdiği çabanın daha etkili olmasına katkı sağlayabilirler.

Mülteciler ve onlara ev sahipliği yapan yerel halk genelde birbiriyle sınırlı temas içerisinde. Bu durum, ucu şiddet içeren kavgalara kadar varan yanlış anlamaların ortaya çıkmasına sebep oluyor. Sahada çalışanlar, çamaşırhanede, video oyunları salonlarında, spor sahalarında ve çocuk parklarında her gün bir araya gelmenin, hoş-

⁶³ Kriz Grubu söyleşisi, HDP temsilcisi, Temmuz 2017.

⁶⁴ Kriz Grubu söyleşisi, İstanbul'da Suriyeli ailelerle çalışmış eski STK proje yöneticisi, Kasım 2017.

⁶⁵ Kriz Grubu söyleşisi, resmi yetkililer, Ankara, Eylül 2017.

⁶⁶ "İstanbul'un bekçileri yarın akşam göreve başlıyor", *Akşam*, 13 Ağustos 2017. İçişleri Bakanlığı 25 Ekim'de İstanbul için ilave 2000 bekçi daha alınması konusundaki planları açıkladı. "İstanbul'a 2 bin yeni bekçi (Bekçi alımı için gerekli şartlar)", *NTV*, 25 Ekim 2017.

⁶⁷ Kriz Grubu söyleşileri, mahalle bekçisi adayları ve mahalle sakinleri, İstanbul, Aralık 2017.

⁶⁸ "Sonuç olarak yerel toplumla iç içe olan belediyelerdir ve ihtiyaçları en iyi onlar bilir... karar verme süreci yerelden uzaklaştıkça, yerel olarak yürütülecek faaliyetler de kesintiye uğruyor". Kriz Grubu söyleşisi, BM temsilcisi, Ankara, Eylül 2017.

görü üzerine eğitimlere katılmaya kıyasla olumsuz algıları azaltmada daha etkili olduğunu söylüyor. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve diğer uluslararası aktörler bu tür kamusal alanları yaratarak veya iyileştirerek sosyal uyumu teşvik etmeye çalışıyorlar.⁶⁹ Yerel STK'lar, muhtarlar veya imamlar da zaman zaman benzer girişimleri başlatıyorlar.⁷⁰

Türkiye (Almanya ve ABD'nin aksine) mültecilere kültürel bilgilendirme/oryantasyon kursları sunmamaktadır. Bu amaca yönelik bilgiler toplum merkezlerinin eğitim programlarına dahil edilebilir. Toplum merkezlerindeki faaliyetlere hem yerel halkın hem de mültecilerin katılımı sağlanarak, böylece birbirlerinin davranışları veya kültürel hassasiyetleri hakkında bilgi sahibi olabilmeleri mümkün kılınmalıdır. Yerel halk genelde bu merkezlerin sadece Suriyelilere hizmet verdiğini düşünmekte ve buraları hemen hemen hiç kullanmamaktadır.⁷¹

⁶⁹ Başka kuruluşların yanı sıra BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ve BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) Suriyelilerle yerel halk arasındaki etkileşimi geliştirmek için çeşitli projeler yürütmektedir. Kriz Grubu söyleşileri, IOM, UNICEF ve BMMYK, Ankara, Eylül 2017.

⁷⁰ Kriz Grubu söyleşileri, İstanbul, Ankara ve İzmir, Temmuz-Ağustos 2017.

⁷¹ Kriz Grubu söyleşileri, Altındağ mahalle sakinleri, Ankara, Temmuz 2017.

III. Uzun Vadeli Entegrasyonu Teşvik Etmek

A. Ekonomik Entegrasyon

Hükümet yetkilileri Suriyeli mültecilerin Türkiye'nin ekonomisine yaptığı olumlu katkıları özellikle vurgulamaktadır. Yoğun göç büyümeyi teşvik etmiş, ucuz iş gücü ve artan tüketim sayesinde bazı bölgelerde yatırımlar artmıştır. Bazı uzmanlar Suriyeli mültecilerin 2016 yılında “terör saldırıları, başarısız bir darbe girişimi, siyasi çalkantı ve yabancı sermaye akışlarındaki azalmaya rağmen” Türkiye'nin yüzde 3'lük ekonomik büyümesine önemli bir katkı yaptığını düşünmektedir.⁷² Aynı şekilde, Suriyelilerin bazı durumlarda yerel halk ile işgücü rekabetine girmeden Türkiye vatandaşlarının zaten istemediği vasıfsız işlerde çalıştıklarını belirtiyorlar. Başbakan Yardımcısı Veysi Kaynak Temmuz 2017'de “Bugün Kahramanmaraş, Adana, Osmaniye, Gaziantep ve hatta Ankara'da Ostim'de Suriyeliler olmazsa düz işçilik yapan yok” dedi. “Fabrikalarımız [onlar olmazsa] durur”.⁷³

Ancak işgücü rekabeti ile mücadele eden bazı Türkiye vatandaşları, mevcut durumun kendileri için fırsatları çoğaltmak şöyle dursun, bilakis dibe vurmalarına sebep olduğunu düşünmektedir. Yukarıda dile getirildiği üzere (Bölüm I.A.3), Suriyeli mültecilere karşı zaman zaman şiddete varan düşmanlığın temelinde işgücü piyasadaki rekabet yatmaktadır. Bundan sonraki bölümde, Suriyeli mültecilerin yerel halk ile karşı karşıya gelmeden üretken işlerde nasıl istihdam edilebilecekleri incelenecektir.

1. Hem Mültecilerin hem Vatandaşların İhtiyaçlarına Odaklanmak

Suriyelilere sağlanan nakit ve aynı devlet yardımlarının birçoğu yerel halka da (örneğin, belediyelerin yaptığı sosyal yardımlar ve Kaymakamlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları yoluyla) sağlanmaktadır. Uluslararası bağışçılar ise genellikle, sadece mültecilere sağlanan nakit kart ve yerel toplum merkezleri ile STK'lar yoluyla dağıtılan yardımlar için kaynak sağlamaktadır. Ancak yine de Türkiye vatandaşlarının çoğu, Suriyelilere sağlanan imkanların yerel halkın erişemediği kaynaklardan kesilerek sağlandığını düşünmektedir. Bu da öfkeyi artırmaktadır. Ankara'nın Altındağ ilçesinde orta yaşlı bir emekli erkek bu durumu şöyle özetliyor:

Sanki tüm yardım dağıtanlar ve devlet, bu mahallede fakirlik sorunu olduğunu Suriyeliler buraya geldikten sonra yeni keşfetti. Birdenbire, yepyeni ofisler açıp yardım dağıtmaya başladılar. Sanki Suriyeliler gelmeden evvel bizim mahallede her şey güllük gülistanlıktı. Biz yıllardır hayat mücadelesi verirken kimsenin umu-

⁷² Kriz Grubu söyleşisi, göç uzmanı, Ankara, Temmuz 2017. Ayrıca bakınız, “How refugees induce ‘positive spillovers in local economies’” [mültecilerin “Yerel ekonomilere sağladıkları olumlu etkiler” üzerine] tamamlanmakta olan ve yayınlanma tarihi belli olmayan çalışma: Onur Altındağ, Ozan Bakış ve Sandra V. Rozo, “How Do Refugees Affect Businesses? The Case of Syrian Refugees in Turkey” [“Mülteciler İş Dünyasını Nasıl Etkiler? Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Durumu”]. Türkiye ekonomisi 2017 yılında beklenmedik bir şekilde %6,7 büyüyerek dünyadaki en yüksek büyüme oranlarından birisini yakaladı. Bkz. “Global Economic Prospects: Economic Outlook for the Europe and Central Asia Region” [“Küresel Ekonomik Beklentiler: Avrupa ve Orta Asya Bölgesi ile ilgili Ekonomik Görünüm”], Dünya Bankası, Ocak 2018, buradan ulaşılabilir://bit.ly/2DiYbH4.

⁷³ “Başbakan Yardımcısı: Hoşgörüyü elden bırakmayalım...”, *Hürriyet*, 5 Temmuz 2017.

runda değildik. Suriyeliler geldikten sonra birdenbire herkes onlara yardım etmeye geldi.⁷⁴

Devlet bütçesi talebi karşılamaya yetmediği için, yoksul Türkiye vatandaşları devlet yardımları için Suriyelilerle rekabet etmek zorunda kalmaktadır. Şu anda mevcut kaynaklar yerel yönetimlere aktarılırken sadece o ilçede yaşayan Türkiye vatandaşlarının sayısına bakılmaktadır. Ödeneği (mülteciler dahil olmak üzere) o ilçede ikamet edenlerin toplam sayısına göre tahsis etmek, bütçeden kendileri için ayrılmış sabit payın Suriyeliler için kullanıldığını düşünen vatandaşların kızgınlığının azaltılmasına katkı sağlayabilir.⁷⁵ Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcısı Eylül 2017'de, hükümetin belediye bütçelerinin hazırlanmasında mültecileri de göz önüne alacak bir formül üzerinde çalıştığını duyurmuştur.⁷⁶

2. Koşulsuz Yardımdan Şartlı Yardıma Geçiş

Mültecilere dağıtılan uluslararası yardımın azalacağı zamanlara hazırlamak ve yoksullukla mücadele eden yerel halkın duyduğu kızgınlığı hafifletebilmek için Suriyelilerin kendi kendilerini idame edebilecek hale gelmelerini sağlamak önemlidir. Her on Türkiye vatandaşından neredeyse dokuzu, Suriyelilerin ana gelir kaynağının devlet yardımı olduğunu düşünmektedir.⁷⁷ Ancak Suriyelilere yapılan doğrudan yardımın çoğu hükümet tarafından değil, para kartı ile koşulsuz nakit yardımı yapan AB Acil Sosyal Güvenlik Ağı (ASGA) üzerinden sağlanmaktadır.⁷⁸ Türkiye'deki bir milyondan fazla Suriyeli, Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılayı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı üzerinden yürütülen bu proje ile desteklenmektedir.

Bazı yerel STK temsilcileri, Suriyelilerin hayatlarını idame ettirebilmeleri için yürüttükleri çalışmalarını zorlaştırdığı için koşulsuz nakit yardımının yavaş yavaş kaldırılması gerektiğini ileri sürmektedir. "Artık doğrudan nakit yardımı yapmanın anlamlı olmayacağı bir aşamaya geldik" diyor bir STK temsilcisi. Onlara göre, mali desteğin bundan sonra Suriyelilerin kendi ayakları üzerinde durmalarına yardımcı olacak şekilde tasarlanması gerekiyor.⁷⁹ ASGA yoluyla dağıtılan nakdi yardımın, yalnızca Türkçe dil kurslarına ve/veya bir mesleki eğitim programına kaydolmuş Suriyelilere verilmeye devam edilmesi bu yöndeki teşviklerden biri olabilir. Dezavantajlı

⁷⁴ Kriz Grubu söyleşi, Altındağ ilçesi, Ankara, Temmuz 2017.

⁷⁵ Eylül 2017'de medya, Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek'in yerel yönetimler kanununu bu şekilde değiştirmek için çalıştıklarını söylediğini duyurdu. "Suriyeli barındıran şehre Hazine teşviki", *Sabah*, 11 Eylül 2017. Bu değişiklik yapılmazsa belediyelerin Suriyelilerin ihtiyaçlarını karşılamak için ne isteği ne de yeterli kaynağı olacak.

⁷⁶ "Suriyeli barındıran şehre Hazine teşviki", *Sabah*, 11 Eylül 2017.

⁷⁷ Murat Erdoğan, "Suriyeliler Barometresi", a.g.e.

⁷⁸ Kasım 2017'de nakit yardımı aylık 120 Türk Lirası (35 USD) civarındaydı. Mülteciler, gelir düzeyi, çocuk sayısı ve tek ebeveyn olmak, engelli veya hasta olmak, yaşlı yakınlarına bakıyor olmak gibi bazı kıstaslara göre bu yardımı almaya hak kazanabilmektedir. Bu programla ilgili daha fazla bilgi için bakınız: "FAQ on Emergency Social Safety Net" [Acil Sosyal Güvenlik Ağı ile ilgili Sıkça Sorulan Sorular], Dünya Gıda Programı (WFP) Türkiye, Aralık 2016. Türk Kızılayı tarafından dağıtılan nakit kartı "Kızılay kart" olarak bilinmektedir. Programın 2018 sonuna kadar sürmesi beklenmektedir.

⁷⁹ Friedrich Naumann Vakfı Türkiye Ofisi tarafından düzenlenen "Göç ve Eğitim Sistemine Entegrasyon" konulu, Kriz Grubunun da katıldığı toplantıda STK temsilcilerinin ifade ettiği görüşler, 13 Ekim 2017.

durumda olan Suriyeliler (örneğin engelliler, hasta ve yaşlılar) için elbette bu şartlar aranmamalıdır.⁸⁰

3. Teşvikler ve Eğitim

Uluslararası kuruluş temsilcileri ve Avrupalı yetkililer sürekli olarak Suriyelilere daha fazla kayıtlı istihdam olanağının sunulması gerektiğinin altını çizmektedir. Bunun için Suriyelilerin kayıtlı olarak istihdam edilmelerinin önündeki bazı bürokratik engellerin kaldırılması gerekmektedir. Çalışma izni almak için yerine getirilmesi gereken külfetli işlemlerin basitleştirilmesi faydalı olacaktır. Örneğin halihazırda işverenlerin Suriyeli mülteciler için çalışma iznine başvurması gerekmektedir. Bir başka bürokratik engel ise çalışan yabancı sayısına ilişkin kotadır. Şirketler, çalıştırdıkları her 10 Türkiye vatandaşına karşılık sadece bir Suriyeli istihdam edebilmektedir.⁸¹

Hükümet işgücüne katılım teşviklerini mültecileri istihdam eden şirketleri de içerecek şekilde genişletebilir. Örneğin, devlet destekli bir işbaşı eğitim programını tamamlamış Türkiye vatandaşını işe alan işverenler, o kişinin yaşı ve cinsiyetine göre altı ila 30 ay boyunca çalışanın sosyal güvenlik katkısını ödemekten muaf tutulmaktadır.⁸² Bu Suriyelilere de uygulanabilir.

İş arayan Suriyelilerin sayısı ve Türkiye'de iş gücünün yaklaşık üçte birine istihdam sağladığı tahmin edilen kayıt dışı sektörün büyüklüğü düşünüldüğünde, mültecilerin çoğunun, genelde daha düşük ücretli, ek yardım sağlamayan ve iş güvencesi olmayan kayıt dışı işleri kabul etmekten başka bir seçeneği kalmamaktadır.⁸³ Hem Suriyelilerin hem de Türkiye vatandaşlarının kayıtlı sektörde daha iyi ücretlerle iş bulabilmeleri için yeni beceriler edinmeleri gerekmektedir. Piyasada "gerekli olan beceriler ile verilen eğitim arasındaki uyumsuzluk" nedeniyle Türkiye'de yaklaşık 1,2 milyon açık pozisyon mevcuttur.⁸⁴ Bu sorunun çözülmesi için sektörlere göre tasarlanmış kalkınma stratejilerine dayalı ve hedefe odaklı mesleki eğitim ve işbaşı eğitim programları uygulanmalıdır. STK temsilcileri, genelde eğitim programlarının yerel piyasadaki talep ile becerileri eşleştirmekte yetersiz kaldığını söylemektedir.⁸⁵

⁸⁰ Ayrıca bakınız, "An Introduction to Cash-Based Interventions in UNHCR Operations", ["BMMYK Çalışmalarında Nakit Yardıma Dayalı Müdahaleler Konusuna Giriş"], BMMYK, Mart 2012.

⁸¹ Bkz. Kriz Grubu Avrupa Raporu N°241, *Türkiye'nin Mülteci Sorunu: Kalıcı Siyaseti*, 30 Kasım 2016, s. 7-8. İşverenler, işi yapmak isteyen veya gerekli uzmanlığa/vasıflara sahip olan Türkiye vatandaşı olmadığı zaman bu kotayla ilgili muafiyet elde edebilmektedir. Ancak bu durum, Suriyelilerin çalışmak istediği vasıfsız işlerde nadiren görülmektedir.

⁸² Türkiye vatandaşlarına sunulan teşviklerle ilgili bilgi için İŞKUR web sitesine bakınız, <http://bit.ly/2wx6v2Q>.

⁸³ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı web sitesindeki kayıt dışı iş gücü rakamları, <http://bit.ly/2AtmfJY>.

⁸⁴ Roger Kelly, "Achieving Sustainable Growth through Economic Inclusion in Turkey", ["Türkiye'de Ekonomik Kapsayıcılık Yoluyla Sürdürülebilir Büyüme Sağlamak"], *Turkish Policy Quarterly*, Yaz 2017.

⁸⁵ Kriz Grubu söyleşileri, STK temsilcileri, İstanbul, Aralık 2017 ve Ocak 2018. Örneğin Gaziantep'te İŞKUR Suriyeli kadınlara kuaförlük dersleri sunmuştur. Ancak eğitilenlerin büyük bir kısmı, talep olmadığı için iş bulamamıştır. Kriz Grubu telefon söyleşisi, Gaziantep'te STK temsilcisi, Ekim 2017. Bir başka örnekte İŞKUR Gaziantep'teki Suriyeli kadınlara altı ay boyunca tekstil eğitimi almaları için nakit teşviki vermiştir. Bir işveren kursu tamamlayanlara kayıtlı iş imkanı sunduğu halde sadece yüzde 10'u kadar işi kabul etmiştir. Uluslararası bir kuruluş için çalışan bağımsız de-

Hem İŞKUR vasıtasıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın hem de Yaşam Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü üzerinden Milli Eğitim Bakanlığı'nın ülkenin değişik bölgelerinde çeşitli beceri düzeyleri için eğitim sağlayan meslek eğitim merkezleri vardır. BM Kalkınma Programı, Dünya Bankası, Alman Kalkınma Bankası (KfW) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), bu merkezlerle çalışarak hem mültecileri hem de yerel halkı desteklemektedir.⁸⁶ Suriyeliler genellikle bu tip mesleki eğitim programlarına kaydolabileceklerini bilmemektedir. Diğer taraftan, mesleki eğitim programına kaydolmaları için Türkçe bilmeleri çoğu zaman şart koşulmaktadır.⁸⁷

Veri eksikliği, “etkili meslek eğitimi kurslarının tasarlanmasını ve uygulanmasını çok zorlaştırmaktadır”.⁸⁸ Daha hedefe odaklı politikalar geliştirebilmek için karar alıcıların Suriyeli mülteci nüfusun becerilerini ve sosyoekonomik özelliklerini belirlemesi gerekmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (Göç İdaresi) halihazırda AB fonlarından faydalanarak ülkede kayıtlı Suriyeli mültecilerin vasıflarını kayıt altına almaktadır.⁸⁹ Türkiye’de bulunan Suriyelilerin yaklaşık yüzde 20-30’u okuma yazma bilmemektedir, bir yüzde 10 da okuma yazma öğrenmiş olmakla beraber hiç okula gitmemiştir. Bu nedenle iş gücü piyasasına entegrasyon açısından gerekli temel becerilerin kazandırılması için önemli yatırımların yapılmasına ihtiyaç vardır.⁹⁰

İşverenlerle istişare ederek Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanan işbaşı eğitim programları hem Suriyelileri hem de yerel halktan gençleri kayıtlı iş gücü piyasasına dahil etmenin bir başka yoludur. Türkiye’nin sınır bölgelerinde başarıyla yürütülmüş bazı programlar kentlerde de uygulanabilir. Örneğin Kilis’teki Altın Hilal Hareketi Derneği, İŞKUR İl Müdürlüğü ile birlikte Suriyelileri işverenlerle eşleştiren ve kayıtlı

ğerlendirici, “Onları motive eden kayıtlı istihdam imkanı değil, günlük nakit yardımıydı” diyor. Kriz Grubu söyleşisi, İstanbul, Ekim 2017.

⁸⁶ Kriz Grubu söyleşileri, uluslararası kuruluşların temsilcileri, Ankara, Eylül 2017. Dünya Bankası, AB’nin Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı’ndan sağladığı kaynaklarla hem Suriyeliler hem de Türkiye vatandaşları için iş gücü piyasasına entegrasyon programı yürütmektedir. Bu program, iş arama yardımı, iş becerilerinin değerlendirilmesi, dil eğitimi, mesleki eğitim ve işbaşı eğitim gibi alanlarda 50 milyon avro kaynak sağlamaktadır. Projenin, yerel İŞKUR bürolarının danışmanlık, iş bulma yardımı ve izleme konusunda hizmet verebilmelerine yardımcı olmak konusunda kurumsal destek ayağı da vardır. Alman Kalkınma Bankası KfW de Mülteciler için Mali Yardım Programı’ndan 20 milyon avro olarak Suriyelilere ve yerel halka yüksek kaliteli meslek eğitimi sunmaktadır. Alman Kalkınma Ajansı (BMZ) 2016 yılında hem Türkiye vatandaşlarının hem de mültecilerin katılabileceği doğrudan istihdam yaratma projeleri için 62 milyon avrodan fazla kaynak sağlamış, ayrıca İŞKUR, Milli Eğitim Bakanlığı ve yerel ticaret, sanayi ve esnaf ve sanatkarlar odaları vasıtasıyla mesleki eğitim ve iş gücü piyasasına entegrasyon projeleri için 22 milyon avro daha ayırmıştır. Kriz Grubu e-posta yazışması, AB ve Alman hükümet yetkilileri, Kasım 2017.

⁸⁷ Kriz Grubu telefon söyleşisi, halk eğitim merkezi yetkilisi, Bornova ilçesi, İzmir, Ekim 2017.

⁸⁸ Kriz Grubu söyleşisi, göç uzmanı, İstanbul, Ekim 2017.

⁸⁹ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 11 Ekim 2017 itibarıyla 529.313 Suriyelinin 57 ildeki kayıtlarını güncellediğini açıklamıştır. Bkz. “Türkiye Bilgi Notu”, BMMYK, Ekim 2017. Bir Çalışma Bakanlığı yetkilisi Kriz Grubu’na, vasıfları belirlemeye çalışmasının Suriyelilerin kendi beyanlarına dayandığı için yetersiz kaldığını söylemiştir. Aynı yetkili, Çalışma Bakanlığı’nın Suriyelilerin sahip oldukları becerileri uygulamalı sınavlarla test ederek yeni bir proje uygulamaya başladığını belirtmiştir. Kriz Grubu söyleşisi, Ankara, Ocak 2018.

⁹⁰ AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) çalışması, “Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler, 2013”, <http://bit.ly/2BVMPri>; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün ana muhalefet partisi CHP tarafından yöneltilen soru önergesine cevaben sunduğu rakamlar (7 Nisan 2016 itibarıyla), buradan ulaşılabilir: <http://bit.ly/2C82nt2>.

çalıştırma masraflarını (SGK, vergi vb.) altı ay boyunca karşılayan bir proje yürütmüştür. Bir İŞKUR yetkilisi, ekonomik olarak dezavantajlı olan bölgelerde başarılı olabilmek için “buralara yatırım yapmaya ve mültecileri istihdam etmeye kararlı büyük işletmelerin” bu çabalarda başı çekmesi gerektiğini vurgulamaktadır.⁹¹

4. Kayıtlı Ekonomiye Büyütmek

Yerli küçük işletme sahiplerinin, sokak satıcılığı yapan ve elektronik eşya ve aksesuar mağazaları, bakkal, restoran, kuaför ve fırınlar da dahil olmak üzere kayıt dışı işyeri açan ve sayıları artan Suriyeli iş sahiplerine duyduğu kızgınlık artmaktadır.⁹² Yerli işletme sahiplerine göre bu kayıt dışı Suriyeli işletmeler, vergi memurlarının, belediye zabıtasının veya sağlık müfettişlerinin denetimi olmadan çalışmakta ve bu nedenle haksız bir avantaj elde etmektedir.⁹³

İstanbul'un Fatih semtinde kafe işleten vatandaşlar, Suriyelilere ait ve kapalı mekanda sigara içme yasağına uymayan işletmelerle rekabet edemediklerinden şikayet etmektedir. İstanbul'un Sultangazi ilçesinde bir işveren, vergi ödemeyen kayıt dışı işletmelerin daha yüksek ücret ödeyebildiklerini söyleyerek elemanlarını ellerinden aldığını belirtmiştir.⁹⁴ İzmir'in Torbalı ilçesinde bir dükkan sahibi de benzer şikayetlerde bulunmuştur: “Buradaki Suriyeliler yasal olmayan şekilde dükkan açıp malları bizim satabileceğimizden çok daha ucuza satıyorlar”. Aynı dükkan sahibi, belediye araya girip o dükkanları kapatmasa, o bölgedeki iş sahiplerinin dükkanlara saldırıya hazır olduğunu ve “oldukça büyük bir şiddet olayının” çıkmasının son anda önlendiğini de söylemiştir.⁹⁵

Kayıt dışı çalışan Suriyeli işletmelerin kayıt altına alınması için yetkili makamların işyeri ruhsatı alma sürecindeki bürokrasiyi azaltması, kayıt yaptırma maliyetlerini düşürmesi ve prosedürlere ilişkin konularda bilgiye daha kolay erişim sağlaması gerekmektedir. Ayrıca, Suriyelilerin finansman bulması Türkiye vatandaşlarına göre daha zordur. Suriyelilere ait işletmeler, yerel halka ait olanlar gibi Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Başkanlığı'ndan (KOSGEB) veya Ekonomi Bakanlığı'ndan kredi alamamaktadır. Suriyeliler için bankalardan kredi almak, uluslararası para transferi yapmak veya basit bir hesap açmak oldukça zordur. Bürokratik engellerden yılan ve büyüme potansiyelinden emin olmayan yatırımcılar da mikro finansman açısından Suriyeli işletmeleri destekleme konusunda çekimser davranmaktadır.

Halbuki Suriyelilere ait işletmelerin önemli etkileri olabilir. ABD merkezli Building Markets isimli düşünce kuruluşunun Haziran 2017'de yapmış olduğu bir çalışmaya göre Türkiye'deki Suriyeliler 2011 yılından bu yana 330 milyon dolardan fazla yatırım yaparak 6.000'den fazla kayıtlı şirket kurmuştur. Yine aynı çalışmada bu işletmelerin, çoğunluğu daha önce kayıt dışı sektörde çalışmış olan, ortalama 9,4 Suri-

⁹¹ Kriz Grubu telefon söyleşisi, Ekim 2017.

⁹² Kriz Grubu söyleşileri, işyeri sahipleri, İstanbul'da Sultangazi, Ankara'da Altındağ ve İzmir'de Bornova ilçeleri, Temmuz-Ağustos 2017.

⁹³ Kriz Grubu söyleşileri, Konak ve Torbalı ilçeleri, İzmir, Ağustos 2017; ve Sultangazi ile Fatih ilçeleri, İstanbul, Temmuz 2017.

⁹⁴ Kriz Grubu söyleşisi, tekstil sektörü işvereni, Sultangazi ilçesi, İstanbul, Temmuz 2017.

⁹⁵ Kriz Grubu söyleşileri, Torbalı ilçesi, İzmir, Ağustos 2017.

yeliyi istihdam ettiği belirtilmiştir.⁹⁶ Aralık 2017 itibarıyla Türkiye'de Suriyelilere ait kayıtlı yaklaşık 8.000 işletme bulunmakta; uzmanlar, kayıt dışı Suriyeli işletmelerin sayısının ise 10.000 civarında olduğunu tahmin etmektedir.⁹⁷

Uluslararası bağışçılar mültecilere ait küçük ve orta ölçekli işletmeleri desteklemenin yolunu bulmaya çalışmaktadır.⁹⁸ Kredi ve teknik destek imkanları, Suriyeli girişimcilerin işletmelerini kaydetmelerini ve diğer Suriyelilere kayıtlı istihdam sunmalarını teşvik edebilir. Türkiyeli ve Suriyeli girişimcilerin kuracağı ortak teşebbüsleri desteklemek, iki toplum arasındaki etkileşimi de artıracığı için değerlendirilmesi gereken bir başka seçenektir.

B. Eğitime İlişkin Zorluklar

Türkiye'nin kapasite açısından zaten zorlanmakta olan eğitim sistemi, sayıları neredeyse bir milyona yakın okul çağındaki Suriyeli çocuğu entegre etmekte güçlük çekmektedir. Son yıllarda okula giden Suriyeli çocuk sayısında önemli bir artış olsa da; halen yaklaşık 370.000 çocuk herhangi bir eğitim müessesine kayıtlı değildir. Yetkili makamların velilerin sınıfların kalabalıklığı ve eğitimin kalitesinin düşmesine ilişkin haklı endişelerini ele alarak bu duruma bağlı olarak ortaya çıkan öfkeyi daha iyi yönetmesi gerekmektedir.

1. Geçici Eğitim Merkezlerinin Aşamalı Olarak Kapatılması

Ankara, önce sınır bölgelerinde, daha sonra ise ülkenin çeşitli kentsel alanlarında eğitim çağındaki Suriyeli çocuklara Arapça müfredata dayalı eğitim veren Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) açtı. 2016 yılı başlarında ise Geçici Eğitim Merkezlerini üç yıl içinde aşamalı olarak kapatarak Suriyelileri devlet okulu sistemine entegre etmeye karar verdi. 2017 yılı sonu itibarıyla okul çağındaki 976.200 Suriyeli mülteci çocuğun yüzde 37,5'i devlet okullarına giderken, yüzde 24,5'i halen Geçici Eğitim Merkezlerinde ders almaktaydı. Kalan yüzde 38 ise hiçbir eğitim müessesine kayıtlı değildi.⁹⁹

Geçici Eğitim Merkezlerini aşamalı olarak kapatma kararı hem yerel halkı hem de Suriyeli aileleri hoşnutsuz kıldı. Türkiyeli veliler, Suriyelilerin gelmesiyle okulların çok kalabalıklaştığından ve öğretmenlerin ihtiyacı karşılayamadığından şikayet etmektedir. Veliler arasında Suriyeli çocuklar ile ilgili önyargılar yaygın: Bir kısmı Suriyelilerin kendi çocuklarına hastalık bulaştırdığını düşünürken, bazıları da Suriyelilerin sınıf düzenini bozduğundan, kendi çocuklarının eşyalarını çaldığından şikayet ediyor.¹⁰⁰ Diğer taraftan Suriyeli veliler de öğretmenlerin ve sınıftaki diğer öğrencilerin kendi çocuklarına karşı ayrımcılık yaptığından yakınıyor.

⁹⁶ "Another Side to the Story: A market assessment of Syrian SMEs in Turkey", ["Hikayenin Diğer Yüzü: Türkiye'de Suriyelilere ait KOBİ'lere ilişkin piyasa değerlendirmesi"] Building Markets, Haziran 2017.

⁹⁷ Kriz Grubu söyleşisi, Suriyeli girişimciler konusunda bir uzman, Kasım 2017; "8 bini aşkın Suriyeli şirket 100 bin kişiye istihdam sağlıyor", Anadolu Ajansı, 19 Ekim 2017.

⁹⁸ AB'nin Mülteciler için Mali Yardım Programı ile finanse edilecek ve Dünya Bankası, UNDP, ILO, IOM, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından yürütülecek projelerin 2018'de uygulanması beklenmektedir. Kriz Grubu e-posta yazışması, AB yetkilisi, Kasım 2017.

⁹⁹ Milli Eğitim Bakanlığı'nın sağladığı ve Suriyeli mültecilerin kaydolma oranlarına ilişkin bilgiye buradan ulaşılabilir: <http://bit.ly/2AJ4BOV>.

¹⁰⁰ Kriz Grubu söyleşisi, Milli Eğitim Bakanlığı il milli eğitim müdürlüğü yetkilisi, İstanbul, Haziran 2017.

Uzmanlar, Geçici Eğitim Merkezlerini kapatmanın temel olarak iki risk doğuracağını belirtmektedir: Okullara kaydolan Suriyeli öğrenci sayısının azalması ve halihazırda kayıtlı olanların karşılaştıkları ayrımcılıktan dolayı okulu bırakma eğiliminde olması.¹⁰¹ Okula devamı teşvik etmek için AB ve UNICEF, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içinde Mart 2017'de Eğitim için Şartlı Nakit Transferi Programını (ŞNT) başlattı. Bu program sayesinde 230.000 Suriyeli çocuğun daha okula gitmesi ve okulu bırakma oranlarının düşürülmesi hedefleniyor. Eğitim için Şartlı Nakit Transferi Programı mülteci ailelere yaş ve cinsiyete göre iki ayda bir 35 ila 60 TL arasında bir ödeme yapılmasını öngörüyor.¹⁰²

Suriyelileri ulusal eğitim sistemine dahil etmek uzun vadede doğru politikadır. Bu sayede Suriyeli çocuklar Türkiye toplumuna entegre olabilirler ve hem Türkiye'de hem de yurt dışında tanınan diplomalar alabilirler. Ancak, Geçici Eğitim Merkezlerini hızla kapatmak, devlet okulu sistemine aşırı yüklenilmesine sebep olmakta, Türkiye vatandaşları ile mülteciler arasındaki gerilimi körüklemektedir.¹⁰³ Bir göç uzmanı "Uygulamada okul sistemine entegrasyon yürümüyor" diyor. "Öğretmenler ve okul müdürleri bu geçişi nasıl yöneteceklerini bilmiyorlar".¹⁰⁴

Mültecilerin yoğun olarak yaşadığı kentlerde sınıflar aşırı derecede kalabalıklaşmaktadır. İstanbul'un Sultangazi ilçesinde, 103.000 çocuğun okuduğu okullara 6.000 Suriyeli öğrenci eklenmiştir. Bu nedenle, devlet okullarındaki sınıflar çok kalabalıklaşmış ve bugüne kadar bu konuda kat edilen ilerleme tersine dönmüştür. "Biz şimdi dört beş yıl önceki halimize geri döndük" diyor bir Geçici Eğitim Merkezi yöneticisi. "Yerel halkın bunu kabullenmesi kolay değil".¹⁰⁵

Durum, bazı mahallelerinde Suriyelilerin nüfusun yüzde 20'sini oluşturduğu Ankara'nın Altındağ ilçesinde daha da kötü. Velilerin şikayetleri üzerine bazı okullarda idareciler Suriyelileri, entegrasyonun amacına ters düşecek şekilde, ayrı sınıflara almaya karar verdi. Bir STK temsilcisi "Öğretmenler çaresiz" diyor. "Bazen sınıfta biraz Türkçe öğrenmiş Suriyeli çocuklardan söylediklerini tercüme etmelerini istiyorlar" diye ekliyor.¹⁰⁶

AB'nin Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı, geçici eğitim merkezlerinden devlet okulu sistemine geçişi kolaylaştırmak, yeni okul binaları inşa etmek, dil eğitimi desteği sağlamak ve öğretmenleri eğitmek de dahil olmak üzere eğitim alanı için yaklaşık 650 milyon avro sağlamaktadır. Ancak projelerin uygulanması zaman almaktadır. Avrupa Birliği Komisyonu Aralık 2016'da 70.000'den fazla mülteci çocuğa eğitim imkanı sağlayacak okulların inşa ve teçhiz edilmesi için toplamı 270

¹⁰¹ Kriz Grubu söyleşileri, göç uzmanı, İstanbul, Eylül 2017; göç uzmanı, Ankara, Temmuz 2017.

¹⁰² Bütçesi 34 milyon avro olan Eğitim için Şartlı Nakit Transferi Programı (ŞNT) Mayıs 2017'de başladı. "AB'nin acil durumda eğitim alanında bugüne kadar sağladığı en yüksek katkıyı içeren program desteği Türkiye'de ilk mülteci ailelere ulaştı.", basın bülteni, Avrupa Birliği Komisyonu, 8 Haziran 2017. Suriyeli kız çocuklar genellikle eğitimi bırakıyorlar, çünkü aileleri onları erken yaşta evlenmeye zorluyor.

¹⁰³ Eğitim Reformu Girişimi'nin Eylül 2017 tarihli bir çalışmasına göre talebi uluslararası standartla uygun şekilde karşılamak için yaklaşık 77.000 yeni sınıfa ve ilave 70.000 öğretmene ihtiyaç vardır. "Eğitim İzleme Raporu 2016-2017", Eğitim Reformu Girişimi, Ekim 2017.

¹⁰⁴ Kriz Grubu söyleşisi, göç uzmanı, Ankara, Temmuz 2017.

¹⁰⁵ Kriz Grubu söyleşisi, Geçici Eğitim Merkezi müdürü, Sultangazi ilçesi, İstanbul, Temmuz 2017.

¹⁰⁶ Kriz Grubu söyleşisi, STK temsilcisi, Ankara, Temmuz 2017.

milyon avroya denk gelen sözleşmeler imzaladığını açıkladı.¹⁰⁷ UNICEF ise geçici bir önlem olarak prefabrik sınıflar inşa ederek kapasite sorununa katkı sağlamaya çalışmaktadır.¹⁰⁸ Bu tip kısa vadeli tedbirleri yaygınlaştırmak, geçiş döneminde fayda sağlayabilir.

Halen Geçici Eğitim Merkezlerinde istihdam edilen yaklaşık 13.000 Suriyeli öğretmeni devlet okulu sistemine sözleşmeli olarak entegre etmek Suriyeli çocukların devlet okullarına adaptasyon sürecine katkıda bulunabilir. Türkiye'deki öğretmenler, yüzbinlerce öğretmen kısa süreli sözleşmelerle çalışırken Suriyeli öğretmenlerin kadrolu olarak devlet okulu sistemine dahil edilmelerine karşıdır. Şu anda UNICEF (çoğunlukla Alman hükümeti ve AB'nin sağladığı kaynaklarla) Geçici Eğitim Merkezlerindeki öğretmenlerin ücretini ödemektedir. Suriyeli öğretmenlerin devlet okullarında "kültürlerarası arabulucu" olarak geçici süreyle istihdam edilmesi geçiş sürecinde Suriyeli çocuklara yardımcı olabilir. Bu model yüksek sayıda mülteci barındıran bazı ülkelerde başarılı şekilde uygulanmıştır. Devlet okullarında istihdam edilen Suriyeli öğretmenler mülteci çocukların dersleri anlamasını temin edebilir, çocuklar arasındaki gerginlikleri yatıştırabilir ve Suriyeli velilerle iletişimi destekleyebilir.

Çocuklar ne kadar uzun süre okuldan ayrı kalırsa, toplumdan dışlanmışlık hissetmeleri ihtimali o kadar yükselecektir. Ayrıca Suriyeli çocukların okullarda sınıf arkadaşlarından veya öğretmenlerinden gördükleri ayrımcılık, dışlanmış ve öfkeli bir nesil yaratabilir. Yetkili makamların Geçici Eğitim Merkezlerini kapatırken bu riski azaltmak için geçiş sürecini iyi yönetmeleri gerekmektedir. Türkiye'deki devlet okulu sistemi içinde birlikte eğitim alma konusunda hem yerel halkın hem de Suriyelilerin endişelerini gidermek için kamu iletişimini daha etkin kılmak ve mültecilerle ilgili olarak yürütülen kapasite artırma çalışmalarının yerel halka da fayda sağlayacağı mesajına odaklanmak gerekmektedir.

2. Sivil Toplumun Rolünün Zayıflaması

Suriyeli akını ile başa çıkmak için büyük kentlerde STK'lar eğitim merkezleri kurdu. Bu merkezlerin çoğu kaymakamlıklar veya valiliklerle izin protokolleri imzalamıştı.¹⁰⁹ Ancak 2017 yılı ortalarından itibaren merkezi hükümet bu protokolleri iptal etti ve STK'ların Milli Eğitim Bakanlığı'na başvurmasını zorunlu hale getirdi. Resmi makamlar bu kararı iki şekilde açıkladı: Bazı STK'ların yasadışı gruplarla bağlantısı olduğu şüphesi ve bazılarının eğitim için gerekli standartları karşılamaması. "İstanbul'un birçok ilçesinde, bizim hiçbir kontrolümüz olmayan merkezler açıldı" diyor bir yetkili. "Buraları kimlerin işlettiğini bilmiyorduk".¹¹⁰

¹⁰⁷ "Facility for Refugees in Turkey: the EU invests in the education of 70,000 Syrian refugee children" [Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı: AB 70.000 mülteci çocuğun eğitimine yatırım yapıyor"], basın bülteni, Avrupa Birliği Komisyonu, 22 Aralık 2016.

¹⁰⁸ Bu tedbir mali olarak kısmen AB tarafından desteklendi. Kriz Grubu söyleşisi, UNICEF temsilcisi, Ankara, Eylül 2017. UNICEF ayrıca altı aylık bir süre için bazı okulların işletilmesi, yenilenmesi ve bakımını üstlendi.

¹⁰⁹ Eğitimleri durdurulan merkezlerin bazıları uluslararası kaynaklarla destekleniyordu; örneğin Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği 15 ilde 24 merkez ile faaliyette bulunuyordu. SGDD halen mültecilere ve yerel halka eğitim ile ilgili olmayan bazı hizmetlerini sunuyor olsa da dil eğitimi programlarını altı aydır askıya almak zorunda kaldı. Deneyimli öğretmen kadrosunu ise bu süreçte kaybetti. Kriz Grubu söyleşileri, SGDD temsilcileri, İstanbul, Temmuz 2017.

¹¹⁰ Kriz Grubu söyleşileri, resmi yetkililer, İstanbul, Temmuz ve Eylül 2017.

Protokollerin iptal edilmesi, mültecilerin mesleki eğitim programlarına, Türkçe dil ve diğer temel beceriler ile ilgili kurslara erişimini kısıtladı. Bir uluslararası kuruluş temsilcisi “STK’ların yaygın eğitim sektörünün dışına itilmesinden endişe ediyoruz” diyor. “Bizim görüşümüze göre yaygın eğitim güçlendirilmeli/arttırılmalı STK’lar bu konuda önemli bir rol oynuyor”.¹¹¹

10 Aralık 2017 itibarıyla yalnızca on iki STK Milli Eğitim Bakanlığı ile yeni protokoller imzalamıştı. Bunlara ilave olarak yirmi civarındaki STK’nın başvurduğu, ancak başvuruların durumunun ne olduğunun bilinmediği söylenmektedir.¹¹² Hükümete yakın kuruluşlar protokol yenileme sürecini hızla tamamlarken, aynı sürecin “seküler” gruplar için çok daha uzun sürdüğü ifade edilmektedir. Bu durum, bakanlığın mültecilere yardım projelerini muhafazakar değerleri yaymak için kullandığına dair şüpheleri körüklemiştir.¹¹³ Kısa bir zaman önce protokol imzalayan STK’lardan bir tanesinin temsilcisi sürecin karmaşık olduğunu ve şeffaf olmadığını belirtmektedir: “Protokollerin neye göre verildiği veya verilmediği konusunda bir netlik yok ... Yüzlerce çalışması olan STK’lar iki yıl sonra durumlarının ne olacağını bilmiyorlar”.¹¹⁴

Hükümet yerel protokolleri iptal etmek yerine STK’ların merkezlerini daha sıkı denetleyebilir, diğer taraftan zaten AB veya BM tarafından denetlenen merkezlerin de çalışmasına izin verebilir. İzinlerin yenilenmesi süreci daha şeffaf olmalı ve geçmiş çalışmalarıyla kendini kanıtlamış kuruluşlar için hızlandırılmalıdır. Bunlar yapılırsa hem Suriyelilere çok ihtiyaç duydukları eğitim desteği sağlanmış olur, hem de STK’ların yürüttüğü merkezlerin açıkça tanımlanmış standartlara göre çalışmaları temin edilebilir.

¹¹¹ Kriz Grubu söyleşisi, Ankara, Eylül 2017.

¹¹² Kriz Grubu söyleşisi, STK temsilcisi, İstanbul, Kasım 2017.

¹¹³ Örneğin, hükümet kendisine yakın bir İslami vakıf olan Ensar ile eğitim faaliyetlerine devam etmesi için hemen protokol imzaladı. Milli Eğitim Bakanlığı web sitesinden protokol imzalanan kuruluşların listesine ulaşılabilir, <http://hboprojeler.meb.gov.tr/protokol-liste.html>. Basın organlarının haberlerine göre Milli Eğitim Bakanlığı 8 Eylül tarihli bir mektup ile İstanbul’daki 39 ilçe genel müdürlüğünden Suriyeli öğrencileri imam hatip okullarına yönlendirmelerini istemiştir. Bu durum, laik grupların ve muhalefet partilerinin tepki göstermesine yol açtı. “Suriyeli öğrenciler imam hatiplere yönlendirilsin’ genelgesi”, *Sözcü*, 20 Eylül 2017.

¹¹⁴ Friedrich Naumann Vakfı Türkiye Ofisi tarafından düzenlenen “Göç ve Eğitim Sistemine Entegrasyon” konulu, Kriz Grubunun da katıldığı toplantıda STK temsilcilerinin paylaştığı görüşler, 13 Ekim 2017.

IV. Sonuç

Türkiye, yaklaşık 3,4 milyon Suriyeliyi entegre etmek için önemli adımlar atmış ve bu kadar çok sayıda mülteciyi barındırırken beklenenden veya korkulandan çok daha az toplumsal tepki ortaya çıkmıştır. Ancak yine de ciddi sosyal sorunlar mevcuttur. Yerel halk ile mülteci toplulukları arasındaki sürtüşme, özellikle kentlerde mültecilerin yoğun yaşadığı ilçelerde artmaktadır. Ankara'daki politika yapımcıların yerel düzeyde mültecilerle ilgili gerilimi azaltmayı amaçlayan mekanizmalar ve kamuoyuna yönelik yatıştırıcı kamu iletişimi stratejileri geliştirmesi gerekmektedir.

İlişkilerdeki zorluklara rağmen Türkiye ve AB'nin Suriyelilerin Türkiye toplumuna sürdürülebilir şekilde entegre edilmesi konusunda işbirliğini devam ettirmek için tarafların da çıkarımadır. Taraflar Mart 2016'da Türkiye ile AB arasında varılan anlaşmanın bozulması halinde neler olabileceğinin farkındadır. AB, Suriyelilerin entegrasyonu için Türkiye'ye ayırdığı ek 3 milyar avro kaynağı nasıl dağıtacağına karar verirken, Türkiye toplumunda mültecilere karşı artan olumsuz duyguları yönetmek için ne yapılabileceğini de göz önüne almalıdır.

Hükümetin çoğunun Türkiye'de uzun vadede kalıcı olacağını göz önünde bulundurarak Suriyeli mültecilerin sürdürülebilir şekilde entegrasyonuna yönelik politika ve hedeflerini açık bir şekilde belirlemesi elzemdir. Bu çerçevede bir taraftan yerel halk ile Suriyeliler arasında toplumsal gerilimleri önlemek üzere tasarlanmış kısa ve uzun vadeli planlar hazırlanmalı, diğer taraftan da Suriyeli çocuklar eğitilmeli ve yardım sağlanan yetişkinlerin üretken işgücüne katılmasına yardımcı olunmalıdır. Ankara'nın Suriyeli mültecilerin Türkiye vatandaşı olması konusunda çoğunlukla olumsuz olan kamuoyu algısını da iyi yönetmesi gerekmektedir.

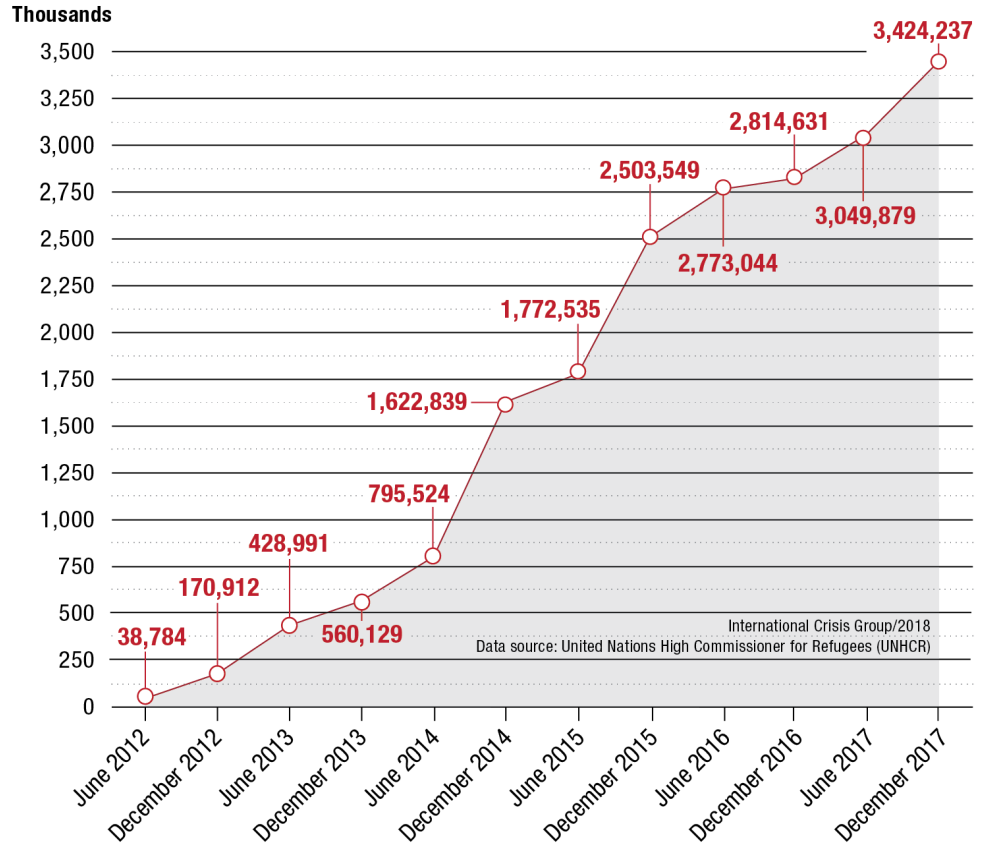
Öfke ve şiddetin önüne geçmek için karar alıcıların entegrasyona yönelik geliştirdiği politikaların hem mülteciler hem de onlara ev sahipliği yapan yerel halk tarafından desteklenmesi önemli olacaktır. Türkiye toplumunun Suriyeli mültecilerin büyük bir kısmının uzun vadede kalıcı olacağı gerçeğine alışması gerekmektedir. Mesele mültecileri ülkenin sosyal dokusuna katıp katmamak değil, nasıl katılacaklarını belirlemektir.

İstanbul/Ankara/İzmir/Brüksel, 29 Ocak 2018

Ek A: Türkiye Haritası

Ek B: Türkiye'deki Kayıtlı Suriyelilerin Sayısı (2012-2017)

Ek C: Kısaltmalar

AFAD – Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

AK Parti – Adalet ve Kalkınma Partisi: 2002'den beri iktidar partisi. Genel Başkanı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan. Kasım 2015'te yapılan genel seçimlerde oyların yüzde 49,5'ini aldı.

SGDD – Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği.

ŞNT – Şartlı Nakit Transferi Programı: Suriyeli mülteci çocukların okula gitmesini teşvik etmek amacıyla taşıyan ve AB'nin Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı ile desteklenen bir program.

CHP – Cumhuriyet Halk Partisi: Genel Başkanlığını Kemal Kılıçdaroğlu'nun yaptığı ana muhalefet partisi. Kasım 2015'te yapılan genel seçimde oyların yüzde 25,3'ünü aldı. Partinin milletvekillerinden bir tanesi devlet sırlarını sızdırmak ve casusluk suçlarından cezaevindedir.

Göç İdaresi – Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.

ERG – Eğitim Reformu Girişimi: Eğitim politikaları konusunda uzmanlaşmış bir STK.

ASGA – Acil Sosyal Güvenlik Ağı (The Emergency Social Safety Network): AB'nin Türkiye'deki insani yardım programlarından bir tanesi. Bu program çerçevesinde Türkiye'de bir milyon Suriyeliye doğrudan nakit yardımı yapılmaktadır.

FETÖ – Fethullahçı Terör Örgütü: Devletin, yasalara aykırı biçimde devlet kurumlarına sızdırmak ve 15 Temmuz 2016 darbe girişimini yapmaktan sorumlu tuttuğu Gülen hareketi üyeleri/semptizanları için kullandığı tanımlama. Ankara, örgütün liderliğini yapmakla suçlanan ve ABD'de bulunan Fethullah Gülen'in iadesini talep etmektedir.

HDP – Halkların Demokratik Partisi: Türkiye'de Kürt ulusal hareketini yasal olarak temsil eden en büyük siyasi parti. Kasım 2015'te yapılan genel seçimlerde oyların yüzde 10,75'ini aldı.

İHH – İnsani Yardım Vakfı: Türkiye'nin önde gelen İslami yardım kuruluşlarından bir tanesi. 130'dan fazla ülkede faaliyet göstermektedir.

ILO – Uluslararası Çalışma Örgütü.

IOM – Uluslararası Göç Örgütü.

İŞKUR – Türkiye İş Kurumu.

KfW – Kreditanstalt für Wiederaufbau (Alman Kalkınma Bankası): Merkezi Frankfurt'ta olan devlete ait kalkınma bankası. 1948'de ikinci dünya savaşından sonra Marshall Planı'nın bir parçası olarak kurulmuştur.

KOSGEB – Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı.

MAZLUMDER – İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği: 1991 yılında kurulmuş hükümet dışı insan hakları örgütü. Başlangıçta kuruluşun ilgi alanı dini ayrımcılık iken son yıllarda çalışma alanını Kürt meselesi ve mülteci krizi gibi alanları içerecek şekilde genişletmiştir.

MHP – Milliyetçi Hareket Partisi: Devlet Bahçeli'nin Genel Başkanlığını yaptığı sağcı, milliyetçi siyasi parti. Kasım 2015'te yapılan genel seçimlerde oyların yüzde 11,9'unu aldı.

GEM – Geçici Eğitim Merkezleri: Türkiye'deki Suriyeli öğrencilere eğitim vermek üzere kurulmuş okullar. Genelde Suriyeli öğretmenleri istihdam eden ve Suriye'deki müfredatın uyarlanmış şeklini uygulayan merkezler. Hükümet 2015/2016 okul yılında GEM sistemini kaldırmaya başladı.

Tzu Chi – Merkezi Tayvan'da bulunan ve 56 ülkede faaliyet gösteren uluslararası Budist yardım kuruluşu. Kuruluşun İstanbul'un Sultangazi ilçesinde Suriyelilere yardım dağıtan ve sağlık ve eğitim hizmetleri veren bir şubesi bulunmaktadır.

UNDP – Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı.

BMMYK – Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği.

UNICEF – Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu.

WFP – Dünya Gıda Programı.

Ek D: Uluslararası Kriz Grubu Hakkında

Uluslararası Kriz Grubu, 120 çalışanı ile beş kıtada kapsamlı saha araştırmaları ve üst düzey uzman görüşlerine dayalı analizler yaparak, dünya çapında ölümcül ihtilafları önlemek ve sonlandırmak amacıyla kurulan, kar amacı gütmeyen, bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur.

Kriz Grubu'nun çalışmaları saha araştırmalarına dayanmaktadır. Çatışma ve şiddetin olduğu veya beklediği ülke ve bölgelerde siyasi analistlerden oluşan ekipleri bulunmaktadır. Kuruluş, söz konusu alanlarda birinci elden temin ettiği bilgiyi, tecrübeye dayalı değerlendirmelerle destekleyerek hazırladığı analitik raporları uluslararası alanda etkili karar mekanizmalarına sunarak, isabetli karar vermelerini sağlayacak önerilerde bulunmaktadır. Kriz Grubu aynı zamanda, dünyadaki 70 kadar farklı çatışma ve yeni çatışma ihtimalleri hakkında düzenli olarak durum analizi ve öngörü sunan Crisis Watch (Kriz Gözetimi) isimli aylık bülteni yayınlar.

Kriz Grubu'nun raporları ve bilgilendirme dokümanları e-posta ve posta yoluyla dışişleri görevlilerine, uluslararası kuruluş çalışanlarına ve diğer ilgililere iletilmekte, ayrıca internet sayfasından (www.crisisgroup.org) ücretsiz olarak indirilebilmektedir. Kriz Grubu, analizlerine ve çözüm önerilerine destek bulmak için devletler, onları etkileyen merciler ve medya ile yakın temas halinde çalışır.

Siyaset, diplomasi, iş dünyası ve medyanın saygın isimlerinden oluşan Kriz Grubu yönetimi, hazırlanan rapor ve tavsiyeleri ulusal ve uluslararası karar alıcıların dikkatine sunma konusunda doğrudan katkı sağlamaktadır. Kriz Grubu'na, BM eski Genel Sekreter Yardımcısı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Yöneticisi Lord Mark Malloch-Brown başkanlık eder. Başkan Yardımcısı Ayo Obe, Nijerya'da hukuk doktoru, köşe yazarı ve TV sunucusudur.

Kriz Grubu'nun Başkan ve CEO'su Robert Malley, 1 Ocak 2018'den itibaren bu görevi üstlenmiştir. Malley daha önce Kriz Grubu Orta Doğu ve Kuzey Afrika Direktörü olarak görev yapmış, en son zamanın ABD Başkanı Barack Obama'nın Özel Danışmanı, IŞİD ile Mücadele Kampanyası'nda Başkan'ın Kıdemli Danışmanı ve Beyaz Saray Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Körfez bölgesi Koordinatörü olarak çalışmıştır. Malley ondan önce ABD eski Başkanı Bill Clinton'ın İsrail-Filistin ilişkilerinden sorumlu Özel Danışmanı olarak görev yapmıştır.

Kriz Grubu'nun uluslararası merkezi Brüksel'de, on diğer ofisi ise Bişkek, Bogota, Dakar, Kabil, İslamabad, İstanbul, Nairobi, Londra, New York ve Washington DC'de bulunmaktadır. Ayrıca Abuja, Algiers, Bangkok, Beyrut, Caracas, Gazze, Guatemala City, Hong Kong, Kudüs, Johannesburg, Juba, Mexico City, Yeni Delhi, Rabat, Sanaa, Tiflis, Toronto, Tripoli, Tunis, ve Yangon'da personel temsilciliği bulunmaktadır.

Kriz Grubu, çok çeşitli devletlerden, vakıflardan ve özel kaynaklardan finansal destek almaktadır. Hali hazırda Kriz Grubu'nun aşağıdaki devlet ve devlet kurumları ile işbirliği vardır: Avustralya Dışişleri ve Ticaret Departmanı, Avusturya Kalkınma Ajansı, Kanada Dışişleri Bakanlığı, Kanada Ticaret ve Kalkınma Departmanı, Danimarka Dışişleri Bakanlığı, Hollanda Dışişleri Bakanlığı, İstikrar ve Barışa katkı yapma amacı güden Avrupa Birliği Enstrümanı (IcSP), Avrupa Komisyonu Komşuluk Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü, Finlandiya Dışişleri Bakanlığı, Fransa Kalkınma Ajansı, Fransa Dışişleri Bakanlığı, Alman Federal Dışişleri Bakanlığı, Küresel İlişkiler Kanada, İrlanda Kalkınma Ajansı, Lihtenştayn Prensliği, Lüksemburg Dışişleri Bakanlığı, Yeni Zelanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı, Norveç Dışişleri Bakanlığı, İsveç Dışişleri Bakanlığı ve İsviçre Federal Dışişleri Bakanlığı.

Kriz Grubu ayrıca şu vakıflarla da işbirliği içerisindedir: Carnegie Corporation of New York, Heinrich Böll Stiftung, Henry Luce Foundation, Humanity United, John D. and Catherine T. MacArthur Foundation, Oak Foundation, Omidyar Network Fund, Open Society Foundations, Ploughshares Fund, Robert Bosch Stiftung, and Wellspring Philanthropic Fund.

Ocak 2018

Ek E: 2015 Sonrası Kriz Grubu Avrupa ve Orta Asya Raporları

Special Reports

Exploiting Disorder: al-Qaeda and the Islamic State, Special Report N°1, 14 March 2016 (also available in Arabic and French).

Seizing the Moment: From Early Warning to Early Action, Special Report N°2, 22 June 2016.

Counter-terrorism Pitfalls: What the U.S. Fight against ISIS and al-Qaeda Should Avoid, Special Report N°3, 22 March 2017.

Balkans

Macedonia: Defusing the Bombs, Europe Briefing N°75, 9 July 2015.

Caucasus

Chechnya: The Inner Abroad, Europe Report N°236, 30 June 2015 (also available in Russian).

North Caucasus: The Challenges of Integration (IV): Economic and Social Imperatives, Europe Report N°237, 7 July 2015 (also available in Russian).

The North Caucasus Insurgency and Syria: An Exported Jihad?, Europe Report N°238, 16 March 2016 (also available in Russian).

Nagorno-Karabakh's Gathering War Clouds, Europe Report N°244, 1 June 2017.

Ukraine

The Ukraine Crisis: Risks of Renewed Military Conflict after Minsk II, Europe Briefing N°73, 1 April 2015.

Russia and the Separatists in Eastern Ukraine, Europe Briefing N°79, 5 February 2016.

Ukraine: The Line, Europe Briefing N°81, 18 July 2016.

Ukraine: Military Deadlock, Political Crisis, Europe Briefing N°85, 19 December 2016.

Can Peacekeepers Break the Deadlock in Ukraine?, Europe Report N°246, 15 December 2017.

Ukraine: Will the Centre Hold?, Europe Report N°247, 21 December 2017.

Turkey

A Sisyphean Task? Resuming Turkey-PKK Peace Talks, Europe Briefing N°77, 17 December 2015 (also available in Turkish).

The Human Cost of the PKK Conflict in Turkey: The Case of Sur, Europe Briefing N°80, 17 March 2016 (also available in Turkish).

Turkey's Refugee Crisis: The Politics of Permanence, Europe Report N°241, 30 November 2016 (also available in Turkish).

Managing Turkey's PKK Conflict: The Case of Nusaybin, Europe Report N°243, 2 May 2017 (also available in Turkish).

Turkey's Syrian Refugees: Defusing Metropolitan Tensions, Europe Report N°248, 29 January 2018.

Central Asia

Syria Calling: Radicalisation in Central Asia, Europe and Central Asia Briefing N°72, 20 January 2015 (also available in Russian).

Stress Tests for Kazakhstan, Europe and Central Asia Briefing N°74, 13 May 2015.

Kyrgyzstan: An Uncertain Trajectory, Europe and Central Asia Briefing N°76, 30 September 2015.

Tajikistan Early Warning: Internal Pressures, External Threats, Europe and Central Asia Briefing N°78, 11 January 2016.

The Eurasian Economic Union: Power, Politics and Trade, Europe and Central Asia Report N°240, 20 July 2016 (also available in Russian).

Uzbekistan: In Transition, Europe and Central Asia Briefing N°82, 29 September 2016.

Kyrgyzstan: State Fragility and Radicalisation, Europe and Central Asia Briefing N°83, 3 October 2016 (also available in Russian and Kyrgyz).

Uzbekistan: Reform or Repeat?, Europe and Central Asia Briefing N°84, 6 December 2016.

Uzbekistan: The Hundred Days, Europe and Central Asia Report N°242, 15 March 2017.

Central Asia's Silk Road Rivalries, Europe and Central Asia Report N°245, 27 July 2017 (also available in Chinese and Russian).

The Rising Risks of Misrule in Tajikistan, Europe and Central Asia Briefing N°86, 9 October 2017.

Rivals for Authority in Tajikistan's Gorno-Badakhshan, Europe and Central Asia Briefing N°87, 14 March 2018.

Ek F: Uluslararası Kriz Grubu Mütevelli Heyeti

EŞ-BAŞKAN

Lord (Mark) Malloch-Brown
BM Eski Genel Sekreter Yardımcısı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Yöneticisi

BAŞKAN & CEO

Robert Malley
Beyaz Saray Eski Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Körfez Bölgesi Koordinatörü

BAŞKAN YARDIMCISI

Ayo Obe
Gorée Enstitüsü (Senegal) Yönetim Kurulu Başkanı; Hukukçu (Nijerya)

DİĞER ÜYELER

Fola Adeola
Kurucu ve Başkan, FATE Vakfı

Celso Amorim
Brezilya Eski Dış İlişkiler Bakanı; Eski Savunma Bakanı

Hushang Ansary
Başkan, Parman Capital Group LLC; İran'ın Eski ABD Büyükelçisi ve Maliye ve Ekonomi Bakanı

Nahum Barnea
Siyasi konularda köşe yazarı, İsrail

Kim Beazley
Avustralya Eski Başbakan Yardımcısı ve ABD Büyükelçisi; Eski Savunma Bakanı

Carl Bildt
İsveç Eski Başbakanı ve Dışişleri Bakanı

Emma Bonino
İtalya Eski Dışişleri Bakanı ve İnsani Yardımdan Sorumlu Avrupa Komisyonu Üyesi

Cheryl Carolus
Güney Afrika'nın Eski İngiltere Büyükelçisi ve Afrika Ulusal Kongresi (ANC) Genel Sekreteri

Maria Livanos Cattai
Milletlerarası Ticaret Odası Eski Genel Sekreteri

Wesley Clark
Eski NATO Avrupa Müttefik Kuvvetler Komutanı

Sheila Coronel
Toni Stabile Araştırmacı Gazetecilik Uygulamaları Profesörü; Direktör, Toni Stabile Araştırmacı Gazetecilik Merkezi, Columbia Üniversitesi

Frank Giustra
Başkan & CEO, Fiore Financial Corporation

Mo Ibrahim
Kurucu ve Eş Başkan, Mo Ibrahim Vakfı; Kurucu, Celtel International

Wolfgang Ischinger
Başkan, Münih Güvenlik Konferansı; Almanya Eski Dışişleri Bakanı Yardımcısı ve İngiltere ve ABD Büyükelçisi.

Asma Jahangir
Pakistan Yüksek Mahkemesi Barosu Eski Başkanı; Eski BM Din veya İnanç Özgürlüğü Özel Raporörü

Yoriko Kawaguchi
Japonya Eski Dışişleri Bakanı; Eski Çevre Bakanı

Wadah Khanfar
Kurucu, Al Sharq Forum; Al Jazeera Network Eski Yöneticisi

Wim Kok
Hollanda Eski Başbakanı

Andrey Kortunov
Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi Direktörü

Ivan Krastev
Liberal Stratejiler Merkezi Başkanı (Sofya); European Council on Foreign Relations, Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi

Ricardo Lagos
Şili Eski Cumhurbaşkanı

Joanne Leedom-Ackerman
Pen International, Eski Uluslararası Sekreter; Yazar ve gazeteci, ABD

Helge Lund
Eski CEO, BG Group (İngiltere) ve Statoil (Norveç)

Shivshankar Menon
Hindistan Eski Dışişleri Bakanlığı Sekreteri; Eski Ulusal Güvenlik Danışmanı

Naz Modirzadeh
Harvard Hukuk Fakültesi Uluslararası Hukuk ve Silahlı Çatışma Programı Yöneticisi

Saad Mohseni
Başkan ve CEO, MOBY Group

Marty Natalegawa
Endonezya Eski Dışişleri Bakanı, BM Nezdinde Daimi Temsilci ve İngiltere Büyükelçisi

Roza Otunbayeva
Kırgızistan Eski Cumhurbaşkanı; Uluslararası "Roza Otunbayeva Girişimi" Vakfı Kurucusu

Thomas R. Pickering
ABD Eski Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı ve BM, Rusya, Hindistan, İsrail, Ürdün, El Salvador ve Nijerya Büyükelçisi

Olympia Snowe
ABD Eski Senatörü ve Temsilciler Meclisi Üyesi

Javier Solana
Başkan, ESADE Küresel Ekonomi ve Jeopolitik Merkezi; Kıdemli Araştırmacı, The Brookings Institution

Alexander Soros
Küresel Yönetim Kurulu Üyesi, Açık Toplum Vakıfları

George Soros
Açık Toplum Vakıfları Kurucusu ve Soros Fon Yönetimi Başkanı

Pär Stenbäck
Finlandiya Eski Dışişleri ve Eğitim Bakanı; Avrupa Kültür Parlamentosu Başkanı

Jonas Gahr Støre
İşçi Partisi ve İşçi Partisi Parlamenter Grubu Lideri; Norveç Eski Dışişleri Bakanı

Lawrence H. Summers
ABD Ulusal Ekonomik Konseyi Eski Yöneticisi ve Eski Hazine Bakanı; Harvard Üniversitesi Fahri Başkanı

Helle Thorning-Schmidt
CEO, Save the Children International; Danimarka Eski Başbakanı

Wang Jisi
Çin Dışişleri Bakanlığı Dış Politika Danışma Kurulu Üyesi; Başkan, Uluslararası ve Stratejik Çalışmalar Enstitüsü, Pekin Üniversitesi

BAŞKANLIK KONSEYİ

Kriz Grubu'na önemli destek ve uzmanlık sağlayan bireysel ve kurumsal bağışçıların oluşturduğu seçkin bir grup.

KURUMSAL	BİREYSEL	
BP	(5) Anonymous	Herman De Bode
Shearman & Sterling LLP	Scott Bessent	Alexander Soros
Statoil (U.K.) Ltd.	David Brown & Erika Franke	Ian R. Taylor
White & Case LLP	Stephen & Jennifer Dattels	

ULUSLARARASI DANIŞMA KURULU

Kriz Grubu'nun can kaybına sebep olan ihtilafları önlemek konusundaki çabalarını gerçekleştirmesinde çok önemli bir rol oynayan bireysel ve kurumsal destekçiler.

KURUMSAL	BİREYSEL	
(2) Anonymous	(2) Anonymous	Geoffrey R. Hoguet & Ana Luisa Ponti
APCO Worldwide Inc.	Mark Bergman	David Jannetti
Atlas Copco AB	Stanley Bergman & Edward Bergman	Faisel Khan
Chevron	Elizabeth Bohart	Cleopatra Kitti
Edelman UK	Eric Christiansen	Michael & Jackie Lambert
HSBC Holdings plc	Sam Englehardt	Leslie Lishon
MetLife	The Edelman Family Foundation	Virginie Maisonneuve
Noble Energy	Seth & Jane Ginns	Dennis Miller
RBC Capital Markets	Ronald Glickman	The Nommontu Foundation
Shell	David Harding	Brian Paes-Braga
	Rita E. Hauser	Kerry Propper
		Duco Sickinghe
		Nina K. Solarz
		Enzo Viscusi

BÜYÜKELÇİLER KONSEYİ

Çeşitli alanlarda yıldızı parlayan ve yetenekleri ve uzmanlıklarıyla Kriz Grubu'nun misyonuna destek sağlayanlar.

Amy Benziger	Lindsay Iversen	Nidhi Sinha
Tripp Callan	Azim Jamal	Chloe Squires
Kivanc Cubukcu	Arohi Jain	Leeanne Su
Matthew Devlin	Christopher Louney	Bobbi Thomason
Victoria Ergolavou	Matthew Magenheimer	AJ Twombly
Noa Gafni	Madison Malloch-Brown	Dillon Twombly
Christina Bache Fidan	Megan McGill	Annie Verderosa
Lynda Hammes	Hamesh Mehta	Zachary Watling
Jason Hesse	Tara Opalinski	Grant Webster
Dalí ten Hove	Perfecto Sanchez	

KIDEMLİ DANIŞMANLAR

Kriz Grubu ile ilişkilerini devam ettiren ve (o sıradaki görevleri çerçevesinde uygun düştüğü ölçüde) görüş ve desteklerine başvurulmuş eski Yönetim Kurulu Üyeleri.

Martti Ahtisaari Chairman Emeritus	Kim Campbell	Aleksander Kwasniewski
George Mitchell Chairman Emeritus	Jorge Castañeda	Todung Mulya Lubis
Gareth Evans President Emeritus	Naresh Chandra	Allan J. MacEachen
Kenneth Adelman	Eugene Chien	Graça Machel
Adnan Abu-Odeh	Joaquim Alberto Chissano	Jessica T. Mathews
HRH Prince Turki al-Faisal	Victor Chu	Barbara McDougall
Óscar Arias	Mong Joon Chung	Matthew McHugh
Ersin Arıoğlu	Pat Cox	Miklós Németh
Richard Armitage	Gianfranco Dell'Alba	Christine Ockrent
Diego Arria	Jacques Delors	Timothy Ong
Zainab Bangura	Alain Destexhe	Olara Otunnu
Shlomo Ben-Ami	Mou-Shih Ding	Lord (Christopher) Patten
Christoph Bertram	Uffe Ellemann-Jensen	Victor Pinchuk
Alan Blinken	Gernot Erler	Surin Pitsuwan
Lakhdar Brahimi	Marika Fahlén	Fidel V. Ramos
	Stanley Fischer	
	Carla Hills	
	Swanee Hunt	